

Televizyonda Misyonerlik

Abdurrahman Kurt

Doç. Dr., U.Ü. İlahiyat Fakültesi

k_abdurrahman@hotmail.com

Özet

Organize Hıristiyan grupların bugünkü misyonerlik faaliyetleri, klasik yöntemlerin yanı sıra son yıllarda gittikçe artan bir hızla elektronik medya yoluyla da küresel ölçekte gerçekleştiriliyor. Özellikle televizyon alanında Hıristiyan misyonerler halen rakipsiz görünüyor. İslam dünyasına yönelik yayın yapan Kanalhayat ve Al-Hayat isimli Hıristiyan televizyon kanallarının, bir taraftan Hıristiyanları bilinçlendirmeyi diğer taraftan da İslam'ı şiddet ve şehvet düşkünlüğünü teşvik eden bir din gibi göstermek suretiyle Hıristiyanlıktan İslam'a geçişleri asgariye indirmeyi ve kendilerine yeni müntesipler bulmayı hedeflediği anlaşılıyor.

Abstract

Televangelism

Today's missionary activities of organised Christian groups are also being fulfilled increasingly by means of electronic media as well as classical methods. Especially in the field of television Christian missionaries seem already to be uncompetitive. It is understood that on the one hand Christian television channels, Kanalhayat and Al-Hayat, aim to minimise transitions from Christinaship to Islam, on the other hand to draw new converts.

Anahtar Kelimeler: Televizyon Misyonerliği, Dışlayıcılık, Asli Günah, İstirap Kültürü.

Key Words: Televangelism, Exclusiveness, Original Sin, Suffering Culture.

Giriş

Dinler yayılma etkinlikleri açısından “misyonerli” ve “misyonersiz” olmak üzere iki kategoride değerlendirilebilir. Misyonersiz sınıfa Musevilik, Brahmanizm ve Zerdüşt dinleri girer. Misyonerli kısımda da Budizm, Hıristiyanlık ve İslam yer alır.¹ “Misyonerlik”, inanmayanların imana gelmesi için “dinî hakikatleri” tüm insanlık arasında yaymayı kutsal ve yüce bir görev olarak görme anlamına gelen dine davet faaliyetidir. Bu, bir dereceye kadar İslam ve Budizm için de geçerli olmakla birlikte, bizzat “misyoner” kelimesi İncil kaynaklı² kurumsal bir olgu olarak Hıristiyanlığa özgüdür.

Misyonerliğin İslam dinindeki karşılığı “tebliğ”dir. İslam’ın Kuzey Afrika, İspanya ve Doğu Avrupa’dan Doğu Asya, Çin ve Maleya takımadalarına kadar yayılışını Müslümanların “tebliğ” ve “tebşir” etkinliğine bağlayan T. W. Arnold, Kur’an-ı Kerim’den tebliğ ile ilgili tam 24 ayeti tek tek zikreder. Hıristiyanlık ile İslam’ın kendine özgü yapıları misyon ile tebliğ arasındaki farkı belirler. Hıristiyanlığın aksine İslam’ın bir ruhban veya kilise teşkilatına sahip olmaması, temel belirleyici unsurdur. Kilise neredeyse ilk ortaya çıkışından itibaren -imansız saydığı insanlar arasında Hıristiyanlığı yaymak için- özel olarak eğitilen rahipleri misyonerlik faaliyetine hazır hale getirmeyi amaçlamıştı. Lâkin İslam’da rahiplik ve kilise gibi bir kurumsallaşma mevcut olmamasından dolayı Müslümanların tebliğ ve tebşir çalışmaları Hıristiyan misyonerliğinden tamamen farklı şekillerde tecelli etmiştir. İslam’da misyoner gruplar bulunmadığı gibi özel yetiştirilmiş eğitilmiş irşat ekipleri de henüz yoktur.³ Bu görevi İslam tarihi boyunca Müslümanlar ya münferiden ya da düzenli olmayan bazı dinî grup ve tarikatlar aracılığıyla yerine getirmeye çalışmışlardır.

Organize Hıristiyan grupların bugünkü misyonerlik faaliyetleri, klasik yöntemlerin yanı sıra küresel ölçekte elektronik medya yoluyla da gerçekleştiriliyor. İnternetin kullanımı,⁴ İslami grupların da tebliğ

¹ T.W. Arnold, *İntişar-ı İslam Tarihi*, çev. Hasan Gündüzler, Akçağ Yay., Ank. 1971, s. 25.

² Bkz, *Matta*, 20/18-20.

³ Arnold, *age*, s. 28-33, 572-573.

⁴ İnternet sitelerinde görülen radikal ve ılımlı İslami anlayışların analizsel bir betimlemesi için bkz, Oliver Roy, *Küreselleşen İslam*, çev. Haldun Bayrı, Metis Yay., İst. 2003.

faaliyetleri içerisinde yer almasına rağmen, özellikle televizyon alanında Hıristiyan misyonerler halen rakipsiz görünüyor.

Dinlerin tebliğ ve misyonlarını sürdürmesinde en önemli araçlardan bir tanesi olan elektronik medya ile din arasında sembiyotik* bir ilişki kurulabilir.⁵ Hayatta kalmak için medya dinden beslendiği gibi din de kendi amaçları için medyayı kullanmaktadır. Medyanın en önemli ve etkili kolu sayılabilecek televizyonun din ile ilişkisinin kendi tarihi kadar eski olduğu, hatta onun bir ön modeli olan radyoyla başladığı söylenebilir.⁶ Bugün dinlerin binlerce internet sitesi, yüzlerce televizyon ve radyo ile elektronik medyada işgal ettiği yer, Auguste Comte'un pozitivist kutsal kâsesinin tamamen kırıldığı en büyük kanıtlarındandır.

Denis Huisman'a göre iletişim araçları kuramcılarında Marshall McLuhan "medya araçtır"⁷ derken son aşamada medyanın işitsel-görsel ya da ikonofonik etki gücünün dışında bir içeriğe sahip olmadığını kastetmektedir.⁸ Bununla birlikte sırf sosyolojik işlevleri dikkate alındığında bile televizyon bir "kültür üretim, aktarım ve tüketim (yeniden-üretim)" ortamını sağlayan⁹ teknik bir araç olarak tanımlanabilir. Son yıllarda gittikçe artan bir şekilde gelişmiş ülke toplumlarının kendi dinî inanç ve kültürlerini başlıca sunuş araçlarından bir tanesi televizyon sistemleridir. Televizyon kameraları dinî nitelikli her türlü etkinliğin sanki bir gösteriymişçesine aynalı kutularda sunulmasını sağlar. Ekranı yansıyan hiçbir zaman gerçek dünya olmasa da toplumsal değerlerle iç içe teknik bir araçtır televizyon.

Televizyon, aynı zamanda tarihin en güçlü iletişim, değişim ve yönlendirme araçlarının önde gelenlerindedir. Bu yüzden, önce bir iletişim, sonra eğlence ve kültür aracı olarak hayatımızdaki öncelikli yerini hâlâ koruyor. Bugün dünyanın her tarafından insanların zamanlarının önemli bir parçası, kültür bombardımanına maruz

---

* Sembioz birbirinden farklı canlıların ortak yaşayışı anlamına gelen bir biyoloji terimidir.

⁵ Grace Davie, *Modern Avrupa'da Din*, çev. Akif Demirci, Küre Yay., İst. 2005, s. 125.

⁶ Birleşik Krallık'da radyo, 1926'da Britanya Yayım Birliği (BBC) olarak bilinen kamu tekeli tarafından denetim altına alınmıştır. BBC'nin Presbiteryen bir Hıristiyan olan ilk Genel Yönetmeni kendi değerlerini katı bir biçimde kuruma da dayatmış; kamu tekelinin kaba kuvvetini, Hıristiyan ahlâki değerlerini Britanya insanların kafasına yerleştirmek için kullanmıştır. Bkz, Anthony Giddens, *Sosyoloji*, haz. Cemal Güzel, Kırmızı Yay., İst. 2008, s. 635.

⁷ Marshall McLuhan, *Understanding the Media: The Extensions of Man*, McGraw-Hill Paperback Edition, 1965, s. 7-21.

⁸ Denis Huisman, *Bir Medya Felsefesi İçin, Sokrates İnternet'te*, çev. Kerem Eksen, Güncel Yay. İst. 2000, s. 11.

⁹ Erol Mutlu, *Televizyon ve Toplum*, TRT Kurumu Yay., Ank. 1999, s. 11.

kaldıkları renkli camlar karşısında geçiyor ve ister istemez kendilerine iletilmek istenen kültür kodlarının alıcı nesnesi konumunda bulunuyorlar.¹⁰ Görsel medya, televizyon filmleri ve diziler yoluyla basılı ve sesli medyadan daha farklı estetik ifade yöntemleri sunmakla kalmaz; uzun vadede görsel iletişim, hitap tarzları ve izleyiciye önerdiği sembolik etkileşim aracılığıyla farklı sosyalleşme ve kültür kazanma (*acculturation*) tarzları da sunar.¹¹

McLuhan'a göre elektronik medya, eğitilmiş-eğitimsiz, okuryazar olan-olmayan dünyanın her tarafından insanların iştirak ettiği *küresel bir köy* yaratmaktadır.¹² Bugün tek bir dünyada ikamet ettiğimiz hissi büyük ölçüde iletişim araçlarının uluslar arası kapsamının sonucudur. *Gösterinin (oyunculuk)* toplumsal yaşamın önemli bir parçası haline geldiği postmodern dünyada gösteride yer alabilmek, tüm toplumsal üniteler için zorunluluk olmuştur. Bu bakımdan pop kültürü, siyasal sunumlar ya da kilise, diyanet teşkilatı vb. kurumların etkinlikleri arasında bir farklılık yoktur.¹³ Günümüzde birçok dinî grup küresel iletişim ve bilişim sistemlerinden yararlanarak bu süreci kendi çıkarları yönünde kullanmaya çalışmaktadır.

İslam dünyasına yönelik son yıllarda yayına başlamış olan uluslar arası Hıristiyan televizyon kanallarının bahsedilen süreçten azami ölçüde yararlanmaya çalıştıklarını gözlemekteyiz. Bunlar İslam dünyasıyla hiç kıyaslanmayacak ölçüde televizyon yayıncılığı yoluyla genellikle Hıristiyanları bilinçlendirmeyi amaçlamaktadırlar. Ancak içlerinden bazıları sadece böyle bir amaçla yetinmemekte; buna ilâveten, İslam'ı *şiddet ve şehvet* düşkünlüğünü teşvik eden bir din gibi göstermek suretiyle Hıristiyanlıktan İslam'a geçişleri asgariye indirmeyi ve biraz umutsuzca olsa da kendilerine bağlanacak yeni müntesipler bulmayı da hedeflemektedirler.

Biz burada, Hotbird (ku) uydusunda Larnaka'dan Türkçe (iki saat süreyle de Azeri dilinde) yayın yapan Protestan televizyon kanalı Kanalhayatı (ECTV) merceğe altına alacağız. Bizi burada ilgilendiren, İslam'ı hedef tahtasına yerleştiren misyoner papazların İslam

---

¹⁰ Televizyon ve etkilerine ilişkin kategorik bir analiz için bkz, William R. Seaman, "Etkin İzleyici Kuramı: Anlamsız Popülizm", çev. Yiğit Yavuz, *Medya ve İzleyici, Bitmeyen Tartışma*, (der. Şahinde Yavuz), Vadi Yay., İst. 2005, s. 252-259.

¹¹ Bruhn Jensen, "Nitel Bilim Olarak Beşeri Araştırmalar: Kitle İletişim Araştırmalarına Katkılar", çev. Yiğit Yavuz, *Medya ve İzleyici, Bitmeyen Tartışma*, (der. Şahinde Yavuz), Vadi Yay., İst. 2005, s. 49.

¹² McLuhan, *age*, s. 317; Giddens, *age*, s. 630-31.

¹³ Hansfried Kellner ve Hans-Georg Soeffner, "Almanya'da Kültürel Küreselleşme", *Bir Küre Bin Bir Küreselleşme, Çağdaş Dünyada Kültürel Çeşitlilik*, Peter L. Berger ve Samuel P. Huntington, Kitapyaynevi, İst. 2003, s. 152.

söylemleridir. Bu yüzden son bir yılın bazı aylarında (2007–2008) gözlemlediğimiz mezkûr kanalın yayın akışı içerisinde “İmana Dair Sorular” ismini taşıyan programa odaklandık. Hıristiyanlığın propagandasını ve savunusunu yaptığı için değişik gün ve aylarda sürekli tekrar yayınlanan program, Butrus isimli Mısırlı Kıpti Ortodoks bir papazla yapılan söyleşilerden oluşuyor. Hem tekrarlardan kaçınmak hem de dikkat çekici ve problematik olanları gündeme getirmek amacıyla, program konuları arasında seçmeci bir yaklaşım sergiledik. Bu çerçevede ilgili söyleşilerin doğrudan İslam’a yönelik eleştirilerine mercek tuttuk. Bahsedilen papazın üslubu, zaman zaman eleştiri sınırlarını aşarak, kültürel dışlayıcılığın da ötesinde düşmanca saldırganlık ve tahkir boyutlarına ulaşmaktadır.

A-Hıristiyan Kanallar

Uluslar arası (küresel) televizyon kanallarına bakıldığında, gösteri alanındaki dinî egemenliğinin açık bir şekilde Kuzey Amerikalı Evanjelistlerde olduğu görülür. *Tele-vaizlik* (televangelism), Avrupalı olmaktan ziyade Yeni Dünya’ya ait bir faaliyettir. Elektronik ortamlarda hizmet veren Amerikan tele-vaizleri, 1960’lar ve 1970’lerde muhafazakâr Protestan teolojisindeki bariz uyanışın bir parçasıdır. Tele-vaizlik yayınlarının çekiciliği açısından en belirgin gösterge, mezhep birliği ve bağlılığıdır. Teolojik tercihleri başka yöne yönelenler içinse tele-vaizlik sınırlı bir çekiciliğe sahiptir. Yayın, vaiz ve izleyici uyumunun bir de finansman boyutu var. Televizyon izleyicilerinin bağışlarıyla desteklendikleri düşünülürse, bu uyum televizyon vaizlerinin ayakta kalması için hayati önem taşır.¹⁴

Televizyon dünyası bir “show” dünyasıdır ve sahnenin sürekli canlı olması için, kitlelerin arzusuyla ekran başına koşmalarını temin edecek “kışkırtıcı” programlara ve onlara uyumlu hatiplere ihtiyaç duyar. Verilmek istenen mesajın içeriğinden ziyade nasıl ve ne ölçüde kitlelerle bağ kurmaya elverişli olduğu önemlidir. Birçok konuda olduğu gibi bu alanda da dünyanın mihmandarları Amerikalılardır. Televizyonla birlikte Amerika’da dinî kanallar kurulmuş, retorik sahibi bazı hatipler, muhafazakâr Amerikan dünyasında popüler yıldızlar kadar öne çıkmışlardır. Evanjelistler, Amerikan’ın her tarafında bir ağ gibi kurdukları kilise ve vakıfların yanı sıra medyaya da büyük ağırlık vermiş; vaizler kilise kürsüsünden çok daha ateşli bir anlatım diliyle televizyon kanallarına transfer edilmiştir. CBN-Christian Broadcasting Network (Hıristiyan Yayın ağı), EWTN-Eternal World Television Network (Ebedi Dünya Televizyon Ağı),¹⁵ 3ABN

¹⁴ Davie, *age*, s. 126-129.

¹⁵ M. Naci Bostancı, “Medyadaki Dinî Görünümler”, *Zaman*, 25.09.2008.

International, Loveworld, The Word Ne, Daystar gibi kablolu ve uydu televizyonlar bu manada hemen akla gelen ilk örneklerdir.

Günümüzde Evanjelizmin yükselişinde bahsedilen kanalların ve burada görev yapan “ateşli hatiplerin” rolü yadsınamaz. Sadece Hotbird uydusunda İngilizce, Arapça, Rusça ve Türkçe yayın yapan onlarca Evanjelik TV kanalı yer alıyor. On binlerce kişiyi alabilen özel alanlarda verilen vaazlar, birçok dilde yayın yapan küresel kanal ağlarıyla canlı ya da banttan gösterime sunuluyor. Kadın-erkek, zenci-beyaz, çoğu defa kendinden geçmiş görünen “ateşli hatipler”, ileri düzeyde iletişim tekniklerini de kullanarak misyonlarını ifa ediyorlar. Görünüm açısından Müslüman vaizlerle karşılaştırıldığında, Evanjelik hatiplerin neredeyse tamamının, kendilerine tahsis edilen platformlarda bir stand up modunda, beden dilini en ince ayrıntılarına kadar kullanan hareketli, cerbezeli kimseler olduğu görülür. Bunlar konuşmalarında yardımcı araç olarak görselliğe geniş yer veriyorlar. 3ABN International Televizyonu günün muhtelif saatlerinde izleyicilerinin “beden ve ruhlarını” geliştirmek amacıyla ayrıca aerobik programlarını da gösterime sokuyor.

Hıristiyan Televizyonların hedef kitlesi arasında sadece yetişkinler değil, belirli saatlerde çocuklar da yer alıyor. Noel (25 Aralık) 2005’de Amerika’da yayın hayatına başlayan “Smile of a Child (Bir Çocuk Tebessümü)” isimli kanal ise 24 saat boyunca, çocukların Hıristiyan inançları doğrultusunda pozitif sosyal ve manevi yeteneklerini geliştirmek üzere, sadece çocuklara yönelik faaliyet gösteriyor. Çocuk gelişimine uygun olarak düşünülen “dinî motifleri” çizgi filmler, dramalar ve yetişkinlerin önderliğinde gerçekleştirilen oyunlarla vermeye çalışıyorlar. Web sitelerinde kanal şöyle tanıtılıyor:

Smile of a Child, her gün 24 saat süreyle nitelikli Hıristiyan Çocuk yayıncılığı sunacaktır. Bu yeni ve yaratıcı yayın istasyon ağı, ilk gençlik dönemlerinde pozitif sosyal ve manevi yeteneklerini geliştirmeye yardımcı olmak üzere kurulmuştur. Kanal, eğlenceli ve yararlı televizyon aracılığıyla çocuklara en iyi ahlaki ve Kitab-ı Mukaddes öğretilerini benimsetecektir.

Yazının devamında yetkililer, günümüz çocuklarının gösteri dünyasında sürüklenmiş olduğu şiddet, kaba mizah ve istenmedik görüntülerden koruyacaklarına dair ebeveynlere teminat vermeyi de ihmal etmiyorlar.¹⁶

Smile of a Child’dan tam iki sene sonra (10 Aralık 2007) yine çocuklara yönelik ama bu defa Arap dilinde yayın yapan “SAT-7

---

¹⁶ <http://www.smileofachildtv.org/aboutUS.htm>

KIDS” adıyla ilk Hıristiyan kanalı kuruluyor. İlgili sitede Kanalın amacı şöyle açıklanıyor:

Bu kanal, tüm Arap genç nesillerine Mesih’in müjdesini kendilerine anlamlı gelebilecek şekilde tanıtmayı amaçlamaktadır. Kanal, genç izleyicilerin dikkatini celbedecek orijinal dramalar, talk-şovlar, eğitsel materyal, çizgi filmleri, müzik programları yayınlamaktadır.¹⁷

Yayın akışlarına bakıldığında, belirli bir mezhep ya da gruba ait olmaksızın her iki kanalın da genel bir Hıristiyan çizgisinde yayın stratejisine sahip olduğunu söylemek mümkündür.

B-Kanalhayat (ECTV)

15.03.2007 tarihinden itibaren Güney Kıbrıs’ın Larnaka ilinden yayın yapan kanalın elektronik adresindeki bilgilerden yurtiçi ve yurtdışı bazı kiliselerin ortak çalışmasının ürünü olduğunu öğreniyoruz. Yetkililer, kanalın dijital yayını Orta Doğu, Avrupa, Asya ve Kuzey Afrika’da yaklaşık 4 milyon evde izleneceğini tahmin ediyorlar. Kanalhayatta farklı ülkelerden yabancı vaizlerin Türkçe dublaj yapılmış programları yer almakla beraber Türkiye’de bulunan bazı kiliselerin vaizleri tarafından hazırlanan programlar da yayınlanmaktadır.¹⁸ Kanalın ekranda görünen az sayıdaki Türk kökenli çalışanlarının sonradan Hıristiyanlığı tercih ettiği anlaşılıyor.

Kanalın bazı programlarında İslam sadece eleştirilmekle kalmamakta aynı zamanda şiddetli bir şekilde yargılanmaktadır. Bununla birlikte birçok programda başka bir din eleştirilmeksizin doğrudan Hıristiyan ilkeleri anlatılmaktadır. Birinci grupta yer alan programlara geçmeden önce Amerikan popüler dinî kültürünün temsilcisi olarak düşündüğümüz Joyce Meyer’in, bir örnek olması kabilinden, bazı konuşmalarını değerlendireceğiz.

1. Popüler Dinî Kültürün Temsilcisi Joyce Meyer

Psikolojik tahliller eşliğinde Kutsal Kitab’ı Hıristiyanların günlük yaşamlarına aktarmak isteyen Evanjelic vaize Joyce Meyer’in programının, kanalın en dikkat çekici programı olduğunu söylemek mümkün. Aslında Meyer, sadece Kanalhayatın değil, ABD’deki birkaç Evanjelic kanalın en çok yararlandığı vaizelerdendir. Onun vaazları yalnızca Türkçeye değil, Arapça ve Rusçaya da çevrilerek farklı kanallarda gösterime sunuluyor. Şu anda 67 yaşında olmasına rağmen enerjik bir görünümü olan Meyer, çocukluğundan 17 yaşına kadar babasının tecavüzüne uğramış ve hayatı acılarla geçmiş bir

¹⁷ <http://www.sat7.org/en/sat7-kids>

¹⁸ <http://www.ectv.tv>

ensest mağdurudur. İtiraf etmeyi teşvik eden bir kültürün içinden geldiği için konuşmalarında bu durumu sıkça dile getiriyor. Kendi ifadesiyle, başına gelen bütün acılardan zaferle çıkmasını bildiği için bugün milyonlarca insana hitap etme başarısına nail olmuştur.

Sembolik etkileşim teorisince, toplumsal yaşamda insanlar, çoğu defa farklı anlamlar taşıyan ve “şeylere atfettiğimiz anlamlar” olan semboller aracılığıyla kendi aralarında etkileşime girerler. Söylediklerine bakılırsa Meyer de Kutsal Ruh'un hayatına girişinden itibaren Tanrıyla sembolik bir etkileşime girer. Tanrı sözü onun için bir ayna olur ve o aynanın yansıtmasına göre yeni benliğini kurmaya çalışır.¹⁹ Ona göre Tanrı Sözüne bakma, bir aynaya bakmaya benzemek; 2. Korintliler 3/18'de²⁰ belirtildiği üzere, Tanrı Sözüne baktıkça insanlar yücelik üstüne yücelikle Rab'be benzer olmak üzere değiştirilmektedirler.²¹

Birçok kanalda gösterime sokulduğu için kendisine “küresel bir vaize” denilebilecek olan Meyer, “Hayattan Keyif Alın” isimli programında, aynı zamanda bir psikolog gibi insani sorunlara çözüm bulmaya çalışıyor ve her şeye rağmen neşeli olmanın, hayata tutunmanın önemini anlatıyor. Olgunluk konusunu işlediği bir programda ise tatminsizlik, mutsuzluk ve hamlık arasında ilişki kuruyor ve özetle şunları söylüyor:

Yaşla olgunluk arasında fark vardır. Yaşlı olan her zaman olgun olan değildir. Tanrının ekonomisinde O, büyümenizi, olgunlaşmanızı istiyor. Başkalarında kusur aramak yerine olgunlaşmamıza bakmalıyız. Hiç kimse mükemmel değil. Her şeyi bizim istediğimiz şekilde yapacak birini bulamayız. Mesele sorununuz olup olmadığı değil, sizin sorun olduğunuzdur. Devamlı sorunların olması, tatminsizlik ruhsal olgusuzluğun işaretidir. Bireyin etrafındakileri, işini, eşini, mahallesini, komşusunu, hocasını sevmemesi, sürekli bir tatminsizliğin işaretidir. Mesele elimizdekilerden tatminsizlik değil, kendimizden memnun olmamamızdır. Mutsuzsanız kendinizi düşündüğünüz için mutsuzsunuz. Mutlu olmak için başkasını düşünmelisiniz.²²

Meyer, kişisel gelişimde aşama atlamanın ve mutlu olmanın sırrını ise şöyle açıklıyor:

---

¹⁹ Sembolik etkileşimcilik ve ayna benlik teorisi için bkz, Alan Swingewood, *Sosyolojik Düşüncenin Kısa Tarihi*, çev. Osman Akınhay, Bilim ve Sanat Yay., Ank. 1998, s. 311-312; Enver Özkalp, *Sosyolojiye Giriş*, Eskişehir, 1998, s. 126; Veysel Bozkurt, *Değişen Dünyada Sosyoloji*, Alfa Yay., İst. 2004, s.42.

²⁰ “Fakat biz hepimiz peçesiz yüzle Rabbin izzetini aynada imiş gibi görerek izzetten izzete aynı surette değiştiriliyoruz.”

²¹ *Kanalhayat*, 15.09.2008

²² *Kanalhayat*, 14.09.2008.

Sorunu en çabuk çözenin yolu, onu çözmeye çalışmayı bırakmaktır. Onu Rabbe bırakmak, benlikten vazgeçmek gerekir. Başa gelenlerden dolayı kendine acımak putperestliktir, kendini ilahlaştırmadır. Kendine acıma, size zarar verecek en zararlı fiillerden biridir. Kendine acırsan zamanın kaybolur. Ya kendine acıyacaksın ya da başarılı olacaksın. Başarının yolu kendine acımamaktan geçiyor. Dolayısıyla ya kendine acı ya da güçlü ol. Disiplin, canınız istemese de doğru bildiğiniz şeyi yapmanızdır.

O, kendine acımanın nasıl önüne geçilebileceğinin de reçetesini veriyor:

Bencil olmayın, kendinizi düşünmeyin, başkalarını düşünün ve sabırlı olun. Başka insanları düşünmek, onlara bereket olmak konusunda adım atın. Bencil olmayan bir hayat sürün. İçinizdeki bencillik robotunu atın. En büyük kurtuluş bencillikten kurtuluştur. Tohum ekersen hasat alırsın. Başkasını mutlu etmek için yaşarsan Tanrı seni mutlu edecektir. Başkalarını iyi işlere teşvik etmeliyiz.²³

Adı geçen hatip yine de insanların aşırıya gitmeden kendileriyle barışık olmaları gerektiğini öğütlüyor:

*“Yapmanız gereken en son şey, kendinizi kötülemdir. Bencillik yapmadan kendinizi sevin. Kendinizi sevmeyeniz, başkalarını hiç sevmeyesiniz. Bende olmayı veremem. Tanrı beni seviyor. O halde ben de sevmeliyim.”*²⁴

Meyer’e göre, yalnızlık çekmekten kurtulmak isteyen kişilerin atması gereken iki önemli adım şudur:

Tanrı'nın her zaman sizinle birlikte olduğunu bilin. ... Yalnızlık çekmek, kendimize sık sık yanıtı olmayan türden sorular sormamıza neden olur. Örneğin, “Yaşamımın sonuna kadar böyle yalnız kalırsam ne yaparım ben?”, ..., “Ya şu olursa, ya bu olursa...?” Bu soruların sonu hiç gelmek bilmez. İşin doğrusu, bu soruların yanıtını büyük ihtimalle hiç bulamayacaksınız. Fakat Rabbin her durumda sizinle olduğunu bilerseniz, O'nun gereksinimiz olan bütün yanıtları bildiğinden de emin olabilirsiniz.

Yeni yaşamınıza doğru “kararlı bir şekilde” ilerleyin. Yaşamınızdaki her şeyin sonu gelmiş değildir, sadece bir parçası son bulmuştur. Bir mevsim bitmiştir ve eğer adım atmaya kararlıysanız artık yeni bir mevsim başlayabilir. Oturduğunuz yerde kalıp, bir şeylerin olmasını ya da birilerinin

---

²³ *Kanalhayat*, 26.02.2008.

²⁴ *Kanalhayat*, 04.02.2008.

size gelmesini beklemeyin. Hissettiğiniz yalnızlığın, diğer yalnız kişilere yönelik bir ilgiye dönüşmesine fırsat verin. Gidin yeni arkadaşlar edinin. Yalnız olan birisini bulun ve ona arkadaşlık edin. Ne ekerseniz onu biçeceğiniz için, Tanrı da bu arkadaşlığın kat kat fazlasını verecektir.²⁵

Meyer, diğer dinlerle ve özellikle İslam'la ilgili herhangi bir söylemde bulunmadığı için temel araştırma konumuz içerisinde yer almamaktadır. Ancak Meyer'in popüler yönüne dikkat çekmeden de geçemeyeceğiz. Seyirlik televizyon dünyasını cazip hale getirmenin çok bildik bir yolu, bu dünyada genellikle "popüler kişiliklere" yer vermektir.²⁶ Biz, Meyer'in bu çerçevede öncelikle ABD'de, popüler bir vaize olarak birkaç kanalda birden gösterime sokulduğunu ve başka yerlerdeki birçok kanalın onun etkileyici konumundan yararlanmak istediğini düşünmekteyiz. Durum böyle olunca, Meyer vb. televaizeler ile ABD damgalı popüler tüketim kültürünün uzantısı olan McDonalds' arasında bir benzeşim bile kurulabilir.

Ritzer'in dediği gibi, kutsal bir eğlence kurumu haline gelmiş gibi görünen McDonalddlaştırma olgusu, yalnızca restoran sanayisini değil, eğitim, iş, sağlık, seyahat, eğlence, zevk, politika, din ve aile gibi hemen hemen tüm toplumsal özellikleri etkilemektedir.²⁷ "Fast-food dünyasına mükemmel bir şekilde uyarlanmış"²⁸ görüntüsü ve onun tipik karakterleri içinde Meyer burada bir prototip olarak görülebilir. O, izleyicilerine bir tablet ya da güzelce ambalajlanmış hamburger verircesine dinî kodları çok küçük parçalara bölerek - onları kırmayı asla düşünmeksizin hoşlarına gidecek şekilde konuşmaktadır. Bunu gerçekleştirirken dramalar ve diğer yardımcı araçlar eşliğinde görselliği önplanda tutmakta ve zaman zaman komikleşen espritüel bir üslubu tercih etmektedir. İnsanların hoş bir vakit geçirmesini de sağlamayı amaçlayan Meyer'in stand up türü vaazları, McDonalds'ın dünyanın her köşesine uzanması gibi, güzel seslendirmelerin eşliğinde farklı dillere çevrilerek dünyanın en uzak noktalarına kadar ulaştırılabilmektedir.

Görebildiğimiz kadarıyla Meyer, başka dinî gelenekleri eleştirmediği gibi Hıristiyanlığın iç mezhep ve meşrep tartışmalarına da hiç girmemeye özen göstermekte; mesajının kitlelere ulaşmasında böyle bir yöntemin faydalı olduğuna inanmaktadır. Onun mümkün

---

²⁵ http://www.jmturkic.org/jmtur/2_1_2.asp

²⁶ Popüler kişiliklerin televizyonların ayrılmaz bir parçası olduklarına ilişkin bkz, Mutlu, *age*, s. 154.

²⁷ George Ritzer, "McDonalddlaştırmaya Giriş", *Yerel Kimliklerden Küresel Stratejilere, Küreselleşme, Kültür, Medeniyet*, Editör: Kudret Bülbül, çev. Ş. Süer Kaya, Orient Yay., Ankara, 2007, s. 192.

²⁸ Bu betimlemeyi Oliver Roy, internetteki etkinliklerine bakarak Selefî-Vahhabi Müslümanlar için kullanır. Bkz, Roy, *Küreselleşen İslam*, s. 139.

olduğunca çok sayıda dünyalıya ulaşmak amacıyla böyle bir çaba içerisinde görünmesi de popüler niteliğiyle bağlantılıdır.

2. Dışlayıcı Paradigmanın Tipik Temsilcileri: Zekeriya Butrus ve Daniel Wickvire

Popüler dinî kültürün uzantısı sayılabilecek bu türden programlarda sadece Hıristiyani öğretiler işlendiği halde, Kanalhayat ve Arapça yayın yapan Al-Hayat'ın başka bazı programlarında, geleneksel oryantalist bakış açısıyla, dolaylı ya da doğrudan İslam inancı karalanmakta ve İslam'ın Hıristiyanlıktan sapma bir din olduğu mesajı verilmektedir. Örneğin, İslam'dan döndüğünü belirten Mısırlı Kıpti bir kadın (bazen bu kadın yine Kıpti bir erkek ile yer değiştiriyor) ile Zekeriya Butrus isimli yine Mısırlı Kıpti papazın "İmana Dair Sorular" isimli programdaki karşılıklı söyleşileri İslam'a sözde saygı sınırları içindedir.

Ancak Butrus, bir kısım oryantalistin ileri sürdüğü itham ve iftiraları kullanarak Hz. Peygamber'e asılsız isnatlarda bulunmaktan kaçınmıyor. Misyonerler genellikle bu tür iftiralarını "Biz tarafsız davranıyoruz, tarihi hakikatleri ortaya çıkarıyoruz" ya da "kurtuluş yolunu öğretiyoruz" diyerek tarafsızlık kisvesi altında yapıyorlar ve bununla da aslında İslam'ın İlahi kaynaklı bir din olmadığı imajını vermek istiyorlar. Böylelikle hem kendi dindaşlarının İslam'a yönelimini önlemeye hem de Müslüman şahısların inançlarını zayıflatmak suretiyle onları misyon için hazır hale getirmeye çalışıyorlar.²⁹

Diğer misyonerler gibi Butrus da *inkültürasyon* (karşı kültürlerin içine kendi değerlerini koyma) yöntemini kullanarak çoğu kez İslam'ın terminolojisiyle insanları, özellikle de Müslümanları etkilemek istemektedir. İnkültürasyon kavramı, terim olarak, Hıristiyan mesajının ve hayat tarzının farklı toplumların kültürlerine uyumlu hale getirilmesi demektir.³⁰ Bu yöntem ile hem farklı kültürel değerler Hıristiyanlığa uydurulmakta hem de Hıristiyanlık farklı kültürlerle uygun hale getirilmektedir. İnkültürasyon yöntemini Pavlus'un da kullandığı bilinmektedir. Pavlus, bazen Yahudi bazen de putperest (pagan) gibi davranarak Hıristiyan mesajının farklı kültürlerle adaptasyonu için çaba göstermiştir. Bu çerçevede misyonerler, sanki bizden biri imiş gibi davranarak bize Müslüman İsa'yı, Meryem'i ve Allah'ı anlatmaktadırlar. Müslümanlara yönelik hazırladıkları kitaplarda Hz. İsa'dan bahsederken başlangıçta

²⁹ Nasuh Günay, *Günümüz Türkiye'sinde Misyonerlik Faaliyetleri*, Fakülte Kitabevi, Isparta, 2005, s. 152.

³⁰ A. İsrâ Güngör, "Dinler Arası Diyalog ve Türkiye", *Türk Yurdu*, Temmuz 2000, S. 155, s.34.

“Tanrı’nın oğlu” ifadesi yerine daha çok “Mesih” sıfatını; Hıristiyanlığın imajını olumlulaştırmak amacıyla papaz, rahip gibi kavramlardan ziyade aziz, pastör, eğitimci vb. terimleri ya da Kitab-ı Mukaddes cümleleri için de Kur’anî bir kavram olan “ayet” kelimesini özenle kullanmayı tercih etmektedirler.³¹ Böylece İslam’dan uzaklaşan kimse kendi halkıyla beraber kaldığını, kendi kültürüyle birlikte yaşadığını sanacak ama gerçekte İncil ile daha iyi iletişim kurabilecektir.³²

Bu yöntemin televizyon söyleşilerinde de çoğunlukla geçerli olduğunu söyleyebiliriz. Nitekim İslam dünyasına hitap eden misyonerler Kur’an-ı Kerim’e sıkça başvurmakta ve kendi görüşlerinin doğruluğunu ispatlama uğruna ayetleri kullanmaktadırlar. Sözgelimi Butrus, “Kur’an kendinden öncekileri doğrulayıcı bir kitaptır”³³ ayetinden “Kur’an’ın Kitab-ı Mukaddes’e tanıklık ettiği”³⁴ sonucunu çıkarıyor. Yine Rabb’in İsa’da bedenlenmesini, “Allah’ın dağa tecelli ettiğini” belirten Kur’an ayetini³⁵ kanıt göstererek, Allah dağa nasıl tecelli etmişse İsa’da da o şekilde bedenlenmiştir,³⁶ “Eski Ahit’in tahrif edildiğine dair ayetler bulunduğu halde Havariler tarafından yazılan dört İncil’in tahrif edildiğine dair Kur’an’da tek bir ayet bile yoktur”³⁷ diyor. Kur’an’dan yararlanma, İslam dünyasına yönelik misyonerlik faaliyetlerinde inkültürasyonun bir uzantısı olarak sıkça başvurulan bir yöntemdir.³⁸ Onlar bu tür yöntemle, Hz. İsa’yı öven Kur’an ayetlerini ya da İslam âlimlerinin sözlerini kanıt göstererek Hıristiyanlığın orijinal bir din olduğunu vurguluyorlarken gerçekte İslam’ın ilâhi bir din olmadığını ima etmekte.

Butrus, sonraki programlarda bazen Hz. Peygamber’e yönelik - bir Müslümanın kabul edemeyeceği ölçüde- saldırgan ifadeler kullanmaktadır. O, bu türden saldırgan ifadelerin dışında bir

---

³¹ Günay, *age*, 192, 198.

³² Mustafa Erdem, *Misyonerlik Faaliyetleri ve Türkiye*, Türkiye Kamu-sen Yay., Ank. 2005, s. 39.

³³ *Bakara*, 2/41, 91, 97; *Al-i İmran*, 3/3, 39, 50; *Nisa*, 4/47; *Maide*, 5/46, 48; *Fatır*, 35/31.

³⁴ *Kanalhayat*, 24.09.2004.

³⁵ *Araf*, 7/143.

³⁶ Hıristiyan inancında bedenleşme/tenleşme (incarnation) doktrini, Tanrı’nın, insanlığın kurtuluşunu sağlamak amacıyla, onlara olan sevgisinin bir tezahürü olarak Oğul İsa’ya hulûlünü ifade eder. Bedenlenme, yeryüzünde günah ve ölümün tutsağı olan insanlar için ilâhi bir müdahaledir. Bkz, Şinasi Gündüz, *Hıristiyanlık*, İSAM Yay, İst. 2006, s. 71.

³⁷ *Kanalhayat*, 21.09.2007.

³⁸ İslam dünyasına yönelik misyonerlik etkinliklerinde Kur’an’dan yararlanmayı tavsiye eden kaynak için bkz, Charles D. Egal, “Ministering to Muslims”, <http://www.geocities.com/umaximov/egal.htm>. Bu site Türk yargı sisteminde engellendiği için ancak Google yoluyla yazar ve makale adı girerek makaleye ulaşılabilir.

tarafından İslami farklı görüşler arasında işine geleni alıp diğerlerini görmezden gelirken diğer taraftan da ayet ve olayları sosyo-kültürel şartlarından soyutlayarak literal bir okumaya tabi tutmaktadır. Yine de adı geçen papaz, Müslüman izleyicilere hoş görünmek için konuşmasının sonunda üslubunu yumuşatıyor. Sözelimi “Neden İslam’a karşı düşmanca tutum takınıyorsun?” izleyici eleştirisine; “Benim çıkış yolum sevgidir. Ben sadece sevgiyle düşüncelerimi söylüyor; kurtuluş yolunu öğretiyorum. Mesih günahlarımız için kefarettir. Onun kurtuluşundan neden mahrum olalım” tarzında sözde sevgi ve merhametle hareket ettiğini belirten bir yaklaşım sergilemektedir.

Daniel Wickvire isimli Kanadalı pastörün katıldığı bir başka söyleşide de İslam dini açıkça hedef alınıyor. Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesinde bir dönem Kelam Anabilim Dalında doktora öğrenimi de görmüş olan Wickvire, İslam’ı sürekli hedef tahtasına koyan, İslam karşıtı katı bir Hıristiyan olarak dikkat çekiyor. Halen Türk Protestan kiliselerinden birinde görevli olduğu halde bir konuşmasında, “*Ben Hıristiyan değilim. Ben sadece İsa Mesih’e ve Kutsal Kitaba inanıyorum. Benim bir dinim, mezhebim yok. Hiçbir din bizi kurtaramaz, bizi ancak Allah kurtarır*” sözü, Türk izleyicilerin sempatisini kazanmaya yönelik bir girişim izlenimini veriyor. Türkiye’de bulunuş amacının, -Tarsus’ta yaşamış olan Pavlus’un Müjdeyi Tarsuslulara duyurması gibi- Müjdeyi Türklere duyurmak olduğunu belirtiyor. Aynı konuşmanın devamında Wickvire, doktora öğrenciliği esnasında bir Türk öğrencinin kendisine yönelttiği “Niçin Müslüman olmuyorsun?” sorusuna, basit bir şekilde “Muhammed gaybı bilmediği için Müslüman değilim,” karşılığını veriyor. Ona göre bir Peygamber geleceği bilmeli, gaipten haber vermeli ve mucizeler göstermelidir.³⁹ “Muhammed’in mucizeleri yoruma açık” olduğu halde bizzat “Rab bulutlardan ‘İsa oğlum’ diye seslenmiştir.”⁴⁰

C- Kanalhayat’ın İslam Eleştirisi

Yukarıda geçtiği üzere Kanalhayat’ın tüm programları İslam eleştirisi üzerine kurulu değildir. Kanalın tüm yayın akışı araştırma alanımız içinde yer almadığından biz bu bölümde papazların Kur’an’a yönelttikleri eleştirileri değerlendireceğiz.

1. Asli Günah ve Kefaret

Hıristiyanlıkta Hz. Âdem’in Cennette yasak meyveden yeme- siyle bağlantılı olan “suçluluk ve günahkârlık” sorunu, misyoner

³⁹ Hz. Muhammed’in gaybı bilmemesine ilişkin Wickvire’in zikrettiği Kur’an ayetleri için bkz, *En’am*, 6/50; *Ra’d*, 13/38; *Sâd*, 38/69-70; *Ahkâf*, 46/9.

⁴⁰ *Kanalhayat*, 29.10.2007.

kanalların neredeyse tamamının en sık üzerinde durduğu konulardan birisidir.* Din değiştirme çalışmalarında da suçluluk ve günahkârlık duygusu, kişinin din değiştirmesini güdüleyen unsurlardan birisi olarak kabul edilir. Konuyla ilgili ilk dönem çalışmalarında din değiştirme öncesi bu kişilerin kendilerini güvensiz ve değersiz buldukları, ayrıca depresyon, şüphe, suçluluk ve günahkârlık duygusu içinde oldukları tespit edilmiştir.⁴¹ Ancak suçluluk ve günahkârlık duygusu, kişinin tövbe etmesine katkı sağlayacak bir güce sahip olması sebebiyle iyi fiillere yönelimi doğuracak bir enerjiyi de beraberinde getirebilir.⁴² Dolayısıyla bu duygu, içinde bulunduğu durumu ıslah etme bakımından kişiye temize çıkma ve kurtulma ümidi verebilir.

Cinsel uyanışla birlikte ortaya çıkan duygusal gerginliklerin özellikle gençlerde yoğun i çatışmalara ve huzursuzluklara yol açtığını bilen misyonerler, bu yüzden, sürekli olarak suçluluk ve günahkârlık duygusunu vurgulu bir şekilde işliyorlar. Mesela Daniel Wickvire, “Günah AIDS gibi, bir tohum halinde genetik olarak, Adem ve Havva’dan çocuklarına geçmiş ve bu durum, temel bir sorun olduğu için bir kurtarıcı gelmiştir” dedikten sonra şunu ekliyor: “Biz temiz değiliz, niyetlerimiz de temiz olamaz. Nasıl ki kaplan beneklerini değiştiremiyorsa biz de içimizdeki kötülükleri kendi kendimize temizleyemeyiz”.⁴³ Wickvire, deyim yerindeyse, tam bir “kan edebiyatı” yaparak Hıristiyanlığın “kefarete (atonement)” doktrinini “Hayat kandadır” ifadesiyle sloganlaştırmakta; insanların gnahkrlığını vurgulayarak, İsa Mesih’in kanını kurban olarak kabul eden kimsenin günahlarını Tanrı’nın bağışlayacağını ileri sürmektedir:

İsa bizim günahlarımız için çarmıha gerildi. Bir fidiye, bir kefarete olarak bizim için öldü. Hayat kandadır. Günahlardan kurtulmak için kan gerekiyor. Hepimiz gnahkrız ve günahlarımızdan ancak İsa Mesih’in kanını kurban kabul ederek kurtulabiliriz. İsa Mesih’in kutsal kanı sayesinde hayat buluyoruz. İsa Mesih Tanrı’nın kurbanlık kuzusudur.⁴⁴

---

* Hıristiyanlığa göre, eşi Havva’nın tahrikiyle dem’in Cennet’te yasak meyveden yediğinden dolayı işlediği ilk günah, miras olarak bütün insanlara geçmiş; onların soyundan gelen tüm insanlar dem’in günahına bir şekilde ortak olmuşlardır. Hıristiyan geleneğinde dine girişin sembolü olan vaftiz, her doğan kişinin günahkâr olarak doğduğu inancıyla bağlantılıdır.

⁴¹ Celal ayır, “Türkiye’de Din Değiştirip Hıristiyanlığa Geçişin Psiko-Sosyal Etkenleri”, Doktora Tezi, U.. Sos.Bil.Enst., Bursa, 2008, s. 115.

⁴² Faruk Karaca, *Dini Gelişim Teorileri*, Dem Yay., İst. 2007, s. 278.

⁴³ *Kanalhayat*, 31.10.2007.

⁴⁴ *Kanalhayat*, 27.10.2007.

Hıristiyanlıkta kefarete doktrininin özünü, İsa Mesih'in çarmıha gerilerek kurban edilmesinin insanların günahına bir kefarete olduğu⁴⁵ inancı oluşturmaktadır. Buna göre İsa, insanların suç ve günahlarına karşılık, tüm insanlık soyunu temsilen, bir kefarete olarak *ıstırap* ve *ölümü* üstlenmiş ve günahattan aklanmaları için Tanrı tarafından yeniden diriltirilmiştir. İsa Mesih'in insanlık için ölmesi, Tanrı'nın insanlığa olan sevgisinin bir kanıtıdır.⁴⁶

Hıristiyan misyonerlerin "ıstırap" ve "kefarete" kavramının üzerinde bu denli durmalarının altında Tanrı'nın sevgi ve bağışlayıcı niteliğiyle birlikte "kurtuluşa" dikkat çekme düşüncesi yatmaktadır. Konuyla ilgili surveylerde bunu açıkça görmek mümkün. İncil'de anlatıldığı şekliyle, İsa'nın kişiliği, çektiği çileler, insanlığı kurtarmak için kendisini feda etmesi, sürekli umut ve yaşam üzerinde yapılan vurgular ve her şeye rağmen Tanrı'nın insanları bağışladığı inancı, Hıristiyanlığı araştırma sürecine giren kişileri etkileyen hususların başında gelmektedir.⁴⁷ Sözelimi Diyarbakır'da Türkmen Aleviliğinden Protestanlığa geçen ve 32 kişiyi kapsayan bir araştırmada, "Bir dinde aradığınız en önemli özellik nedir" sorusuna katılımcıların çoğu (% 75), sevgi ve hoşgörünün bir dinde aranması gereken en önemli özellik olduğunu ve bunun da en iyi biçimde İsa Mesih'in öğretilerinde bulunduğunu ileri sürmüştür.⁴⁸ "İslam ile Hıristiyanlığı karşılaştırdığınızda sizce temel farklılık nedir" sorusuna da Tanrı'nın sevgisini ve kurtuluş vaadini öne çıkaran cevaplar verilmiştir.⁴⁹

Ancak gerek yukarıda geçen konuşmalarda gerekse surveylerde ortaya çıkan kefarete ve kurtuluş kavramıyla ilgili olarak sorgulanması gereken boşluklar bulunmaktadır. Sözelimi, İsa'nın kanı, inandıkları takdirde kendi dönemindeki ve kendinden sonraki

⁴⁵ Bkz, *Romalılara Mektup*, 3/25-26.

⁴⁶ Thomas Michel, *Hıristiyan Tanrı Bilimine Giriş, Dinler Tarihine Katkı*, Orhan Basımevi, İst. 1992, s. 84; Gündüz, *age*, s. 73, 84.

⁴⁷ Asım Yapıcı, "Müslümanlıktan Hıristiyanlığa Geçişin Sebepleri Üzerine Sosyopsikolojik Bir İnceleme", *İslamî Araştırmalar*, c. 20, S. 2/2007, s. 236.

⁴⁸ M. Hadi Tezokur, "Diyarbakır İncil Topluluğu ve Misyonerlik", *İslamî Araştırmalar*, 20/198.

⁴⁹ Verilen cevaplardan bazıları şöyledir:

"Hıristiyanlık bir din değil, Allah'la bir ilişkidir. Bundan kaynaklı uyulması gereken kurallar bütünü (şeriat) değil, bir Baba'yla Oğul'un sevgi dolu ilişkisidir. Ayrıca kesin kurtuluş vaat etmektedir." "En büyük fark şimdiki dinimin tamamen bir sevgi dini olmasıdır." "Ben artık kurtuldum. Çünkü İsa Mesih benim için öldü." "En büyük fark Tanrı inancı ve kurtuluş konusudur". (Bkz, Tezokur, *agm*, 199.) Sevgi temasının Hıristiyanlığı kabul sürecinde öncelikli bir etkiye sahip olduğuna ilişkin surveyler için bkz, Sevinç Bayram, *Hıristiyan Olan Türkler ve Türk Misyonerler*, İz Yay, İst. 2006; Hayati Hökelekli, Celal Çayır, "Gençlerin Din Değiştirip Hıristiyan Olmasında Etkili Olan Psiko-Sosyal Etkenler", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, c. 15, S.1, Bursa, 2006, s. 23-46; Yapıcı, *agm*.

insanların günahlarına kefarete olabilir. Ancak İsa'dan önce dünyaya gelmiş olanların durumu ne olacak? Böyle bir inancı benimsemediklerine göre onlar kurtuluşa nasıl ereceklerdir? Wickvire, bu türden muhtemel bir soruya cevaben, İsa'dan önce Tanrı adına kesilen kurbanların İsa'ya bedel ve onun bir simgesi olarak kesildiğini; İsa gelince, bizzat kendisi kurban olduğu için başka bir kurbanı gerek kalmadığını ileri sürüyor.* Dolayısıyla kurbanlık kuzu kabul edilen Mesih'in⁵⁰ insanların günahlarına bir kefarete olarak çarpmıya gerilmesine ilişkin inancın Hıristiyanlar üzerindeki psiko-sosyal etkisi, üzerinde durulmaya değer bir noktadır. Bahsedilen kanalın günlük simalarından biri olan -Türk uyruklu olduğunu sandığımız- Musa Kâzım, bu konuda şöyle diyor:

Biz Hıristiyanlar, tüm günahlarımızı İsa Mesih'e yüklüyoruz. İnsanlar günah işlediklerinde genellikle vicdan azabı duyarlar. Bizler, günahlarımızı İsa Mesih'e yüklemekle vicdan azabından da kurtuluyoruz ve bu durum bizlere büyük bir rahatlık veriyor, bizleri Tanrı'ya yaklaştırıyor. Başka bir din mensubunun bundan yararlanabilmesi, kurtuluşa erebilmesi için İsa Mesih'in, insanların günahı için çarpmıya kurban edildiğine inanması gerekir.⁵¹

Bu yüzden tüm günahlarından bağışlanmış olduğu inancının insan üzerinde çok derin ve karmaşık psiko-sosyal etkileri olmalıdır. Söyleşilerde geçtiği üzere, ben ve benim gibi düşünenler "Tanrı'nın oğullarıdır" ve sadece onlar kurtuluştadırlar; "Şeytan'ın adamları" olan ötekiler ise Tanrı'nın lânetindedirler.⁵² Böyle bir halet-i ruhiye içinde olan insanın, olumlu-olumsuz tüm eylemlerini meşru sayabilecek bir psikolojik yapıya girmesi kaçınılmaz olabilecektir.

---

* O zaman burada bir başka soru daha akla gelebilir: İsa'dan önce kesilen kurbanlar, günaha kefarete olabiliyorsa, İsa'dan sonra kesilen kurbanlar niçin olmasın? İkincisi, bunu kabul eden insanlar, bundan sonraki hayatlarını hep günahsız bir kimse olarak mı yaşayacaklar? Şayet böyleyse, bu durum onların yaptığı tüm eylemleri meşrulaştırmayacak mı? Yani suç ve günah ile sonuçlanan fiilleri bile işleseler yine de bağışlanmışlık duygusuyla yaşamayacaklar mı? Nitekim bazı Hıristiyan liderler, kendilerini günahsız ve masum gördükleri için mi masum insanların kanlarını hiç acımadan döküyorlar ya da dökülmesine yol açıyorlar? Günahlarının bağışlandığına inanan fert ve topluluklar, ister istemez eylemlerinde daha özgür olduklarını hissedip "öteki" olarak düşündüklerine yönelik daha sorumsuz bir tavır takınmayacaklar mıdır?

⁵⁰ 1. Kor., 5/7.

⁵¹ Kanalhayat, 29.09.2008.

⁵² İncil'e ait şu cümleler, böyle bir yapının motivasyonel unsuru gibi görünmektedir: "Bakın, Baba bizi o kadar çok seviyor ki, bize 'Tanrı'nın çocukları' deniyor. Gerçekten de öyleyiz. Mesih'te yaşayan günah işlemez. Tanrı'dan doğmuş olan günah işlemez. Çünkü Tanrı'nın tohumu onda yaşar". Bkz, 1. Yuhanna, 3/1, 6, 9.

Olumlu düşünülduğünde bağışlanmışlık duygusunun, ilk etapta insanı Tanrı'ya daha da yakınlaştıracığı, onu endişelerinden kurtaracağı ileri sürülebilir. Ne var ki insanoglunun gelecek hayattan bu kadar emin olması, onun fitratıyla hiç de uyumlu görünmemektedir. Nitekim Weber'in Calvinisti, önceden takdir edilmiş kaderinin (predestination) farkında olmadığı için belirsizlik ve endişeden muzdarip olarak "kurtuluş panığı" yaşamış ve bundan dolayı dünyaya sarılma gereğini duymuştu.

Hıristiyanların İsa-Mesih hakkındaki inançlarının kefarete doktrininden de kaynaklanan müphemliği televizyon söyleşilerinde kendini açıkça hissettiriyor. İsa ne kadar insan ve ne kadar Tanrı! Şayet Tanrı ise Kadir-i Mutlak bir Tanrı acılar içerisinde çarmıha gerilir mi? O kadar acılara müptela olan bir Tanrı olur mu? Şayet insan ise bu defa bir insan nasıl Tanrı olabilir? "İstirap (suffering) düşüncesi"ne dair bu vb. soruların Hıristiyan ilahiyatının temel sorunları olduğu söylenebilir.

Nitekim, Thomas Michel'in belirttiği üzere, "İsa'nın üstlendiği kefarete eylemini, sevgili Oğlunun ölümünü talep eden hiddete kapılmış bir Tanrıyı tatmin edecek bir davranış gibi gösteren bazı vaizler olmuştur." Tanrıyı intikam almak için zulme başvuran bir canavar gibi gösteren bu yaklaşımın, Ortodoks Hıristiyan kefarete kavramıyla örtüşmediği açıktır. Yine de çağdaş Hıristiyan tanrıbilimcileri içinde "Tanrının merhamet ve adaletini çarpıtan, başkalarının günahını ödemek için hiçbir günahı olmayan bir Mesih'in kanının en acımasız bir şekilde işkence ve ölüm tarzıyla dökülmesini isteyen bu kefarete kuramını" eleştirenler bulunmaktadır.⁵³

Kefarete olayına kendi penceresinden bakan Freud da dinin, bu türden örtülü semboller aracılığıyla cinsel ihtiyaçlara hitap ettiğini ileri sürer. Ona göre çarmıha gerilmiş, çivilerle delinmiş ve kadınlar tarafından şefkat gösterilen İsa bedenine ya da kucağında veya göğsünde kutsal bir oğul tutan tanrının annesinin bedenine dair tasvirler, bütünüyle inananların cinsellik tutumlarını yansıtır ve tatmin ederler. Bedeni çile anlamındaki asketizm, kültürel baskıyı ve cinsel arzunun yüceltilmesi ile ona eşlik eden suçluluğu belirtir.⁵⁴

2. Kutsal Kitap ve Kur'an'ın Derlenme Süreci

Kur'an-ı Kerim'in bir kitap haline geliş süreci İslami kaynaklarda gayet açık bir şekilde anlatılır. Televizyonda İncillerin nasıl derlendiğine pek temas etmeyen Papazlar buna rağmen Hz. Muhammed'in aldığı vahiy ile Kur'an sayfalarının bir kitap haline

⁵³ Michel, *age*, 76, 83-84.

⁵⁴ William Paden, *Kutsalın Yorumu*, çev. Abdurrahman Kurt, Sentez Yay, Bursa, 2008, s. 37.

geliş sürecini eleştirmekteler. Vahyin gelişi ve daha sonra Kur'an'ın bir Mushaf haline getiriliş süreci, İslami kaynaklarda ayrıntılarıyla anlatıldığı halde Butrus, bu sürecin insanlardan gizli tutulduğu kanısındadır. Üstelik süreci bütünüyle İslami kaynaklardan naklederek böyle bir ithamda bulunuyor ve vahyin gelişi esnasında Hz. Muhammed'in tecrübe ettiği psikolojik ve fizyolojik değişimlerin insan aklına aykırı olduğu gerekçesiyle İslam'daki vahiy, peygamberlik vb. kurumların bir aldatmacadan olduğunu ileri sürüyor.⁵⁵

Adı geçen şahıs, Hz. Osman Mushafına daha sonraki dönemlerde -Arapça bilmeyenlere yönelik bütünüyle bir kolaylık sağlamak amacıyla- harflere nokta ve hareke koyulmasının da bir tahrifat olduğunu iddia ediyor. Aynı şahsın Kur'an'ın anlam değişmeksizin sadece çok az sayıda lehçe hatta imlâ (hareke) farklılıklarına dayanan ve okumada kolaylık sağlayan çok az sayıdaki "yedi kıraat"ini yedi farklı Kur'an olarak yorumlaması da hem İslam inancıyla ve hem de İslami kaynaklarla çelişmektedir.⁵⁶ Yedi kıraat konusu, İslami gelenekte gizli kapaklı olmaksızın sadece akademik bir okuma biçimidir. Butrus bunları öne sürerken, Kitab-ı Mukaddes'in tahrif edilmesi ve farklı İncillerin bulunmasına dair izleyici sorularını gözden kaçmayacak ölçüde geçiştirmeye çalışıyor. Ona göre, Kitab-ı Mukaddes'in Musa tarafından yazılan Eski Ahit bölümü, baskı dönemlerinde mabetlerde, mabetlerin gizli bölmelelerinde korunabilmiştir. Butrus kendi düşüncesini ve Yeni Ahit'i meşrulaştırmak amacıyla Kur'an'ı kanıt gösterdiğinde ise, daha önce sahiplendiği Eski Ahit'i bu defa feda etmiş gibi görünüyor;

Kur'an'da Eski Ahit'in tahrif edilmiş olduğuna ilişkin ayetler bulunduğu halde, havariler tarafından yazılan dört İncil'in tahrif edilmiş olduğuna dair tek bir ayet yoktur. Aksine Kur'an, 'Sana kendinden önceki kitabı doğrulayan ve ona hakem olmak üzere gerçek olarak bu Kitabı indirdik'⁵⁷ ayetiyle Yeni Ahit'in sağlamlığını tasdik etmektedir.⁵⁸

Wickvire de konuşmalarının tamamında İslam'ı ve İslami gelenekleri yargılamakta; sanki televizyona bunun için çağrıldığı izlenimini vermektedir. Wickvire, bütün insanların günahkâr ve dolayısıyla, aynı zamanda herkesin yalancı olduğu gerekçesiyle Buhari ve Müslim hadislerine güvenilemeyeceğini ileri sürmektedir. Bunu söylerken gerekçesi de ilginç: "Biz kendimize güvenemiyoruz ki, diğer insanlara ve onların yorumlarına nasıl güvenelim." Ancak

---

⁵⁵ *Kanalhayat*, 20.09.2008.

⁵⁶ Bu konuda bkz, İbnü'l-Cezeri, *Kur'an ve Kıraat*, çev. Abdülmecit Okçu, Ekev Yay., Erzurum, 2001, s. 63; Abdülhamit Birişik, *Kıraat İlmî ve Tarihi*, Emin Yay., Bursa, 2004, s. 53.

⁵⁷ Bkz, *Maide*, 5/48.

⁵⁸ *Kanalhayat*, 21.09.2008.

konuşmasının sonunda, “Biz insanların değil, Tanrı’nın sözlerini naklediyoruz” derken⁵⁹ yazarlarının neredeyse tamamının beşer olduğu İncil’e “ilham yoluyla” yapılan eklemelerden ve onların insani niteliğinden hiç söz etmemektedir. Kutsal Kitab’a yapılan tek elden olmayan insani eklemeler, bu tür yayınlarda papazların geçiştirdikleri ya da üzerinde pek durmadıkları bir konudur.

Oysa günümüz Hıristiyanlığının inanç esaslarının Hz. İsa’nın öğretilerinden de sonra ilk birkaç yüzyılda şekillenmiş olduğu kabul edilir. Her ne kadar Hıristiyan teologlar Kutsal Kitab’ın nihai anlamda Tanrı sözü olduğunu iddia etseler de incelendiğinde sadece Yeni Ahit’in değil, Eski Ahit’in yazılım sürecinin de kolaylıkla anlaşılacak ölçüde karmaşık olduğu sonucu ortaya çıkar.

Thomas Michel Kitab-ı Mukaddes’in derlenme sürecini şöyle özetliyor:

Başlangıç yıllarında Hıristiyanların Yahudi Tevrat’ı dışında Kutsal Kitabı yoktu. Zamanla Pavlus, 4 İncil yazarı, Petrus ve başkaları Tanrının İsa aracılığıyla gerçekleştirdiklerine, tanıklıklarını yazmaya koyuldular. Bu yazılar toplulukça Tanrı tarafından esinlenmiş ve inançlarının kuralcı ifadesi gibi kabul edildi. Burada altı çizilmesi gereken husus, Pentekost’te yaşanan olayın, tüm topluluğun Peygamberlik Ruhunu ile takdis edildiği inancını da içermesidir.⁶⁰

Aslında konu, burada özetlendiği kadar çok basit değil. Yazarın eserinde bütünlükten uzak, dağınık anlatımından da anlaşılacağı gibi, detaylara girildiğinde Kitab-ı Mukaddes’in derlenme fenomeninin işin içerisinden çıkılmayacak kadar karmaşık olduğu görülür.

Büyük ölçüde sözü geçen yazardan yararlanarak bu karmaşık süreci şöyle toparlamayı deneyebiliriz: Kutsal Kitap (Bible) 1500 yıllık bir zaman dilimi içerisinde 72 (65) kitaplık bir dizi halinde çeşitli dillerde yazılmış ve derlenmiştir. Bazılarının adı bile bilinmeyen çok sayıda esinli (ilham almış) yazar, bu yazıların karmaşık oluşumu sürecine katkıda bulunmuştur. Bazı kitaplar yüzyılların akışı içerisinde derece derece oluşmuş ve adı bilinmeyen bir esinli yazar tarafından nihai kalıbına dökülmüştür. Bazıları da kimliği belirli bir kişi tarafından yazılmıştır. İnciller yazılmadan önce yıllarca sözlü olarak ağızdan ağza nakledildi. Hıristiyan tarihçilerine göre İsa takriben 30 yılında öldükten sonra, onu tanıyan, yaptıklarını gören, söylediklerini işiten şakirtleri İsa’nın bu anılarını sakladılar. Hıristiyanlar, Yeni Ahit’in tüm yazarlarının İsa’nın yaşamının görgü tanıkları olduğunu iddia etmezler. Bunların hepsi ilk kuşak şakirtleri

---

⁵⁹ *Kanalhayat*, 31.10.2007’

⁶⁰ Michel, *age*, s. 55.

olmakla birlikte sadece bazılarının gerçekte görgü tanığı olduğuna ve yazdıklarında Tanrı tarafından esinlendiklerine inanılır. Yeni Ahit'te ilk sırayı 70 yılından az sonra bir Filistinli Hıristiyan tarafından yazılan *Matta İncili* alır. Ağızdan ağza nakledilen anlatıları tahminen 60 yıllar civarında kaleme alan ilk şakirt ama havari olmayan *Markos*'dur. Üçüncü İncil yine havari olmayan *Luka* tarafından yazılmıştır. Dördüncü İncil'in İsa'nın "en çok sevdiği" şakirdi *Yuhanna* tarafından Efes'te tahminen 65-90 yılları arasında olabilecek bir tarihte yazıldığı kabul edilir.

Yeni Ahit'in kısmen burada anlattığımız "Kanon"u (sahih, resmi listesi) tam olarak 150-200 yılları arasında saptanmıştır. Ancak bunun dışında bir de Kilise tarafından "kanonik" ya da sahih kabul edilmeyen "Apokrafik Yeni Ahit" adıyla anılan birçok mektup, yazı ve "apokalips"ler de vardır. Apokrif metinler arasında Tomas İncili, Yakup İncili, Filip İncili, Yahuda İncili vb onlarca İncil metni bulunmaktadır. "Çok derin esin kaynağı olabilecek" bazı kitaplar, çeşitli sebeplerle Kutsal Kitab'ın bir parçası olarak kabul edilmez.⁶¹

Hıristiyanlık açısından İsa'nın vefatından sonraki dönemde ortaya çıkan en önemli figür Tarsuslu Pavlus'tur. Yaşamı esnasında İsa'yı görmemiş hatta büyük bir Hıristiyanlık düşmanı olduğu halde kendisini havari olarak tanımlamaktadır.⁶² Yakın öğrencisi Luka'nın anlatımına göre, İsa'nın ölümü sonrasında Şam'daki İsa yanlılarını cezalandırmak üzere yola çıktığında, gökte İsa Mesih kendisine görünmüş ve onu bir havari olarak tayin etmiştir. "Şam yolu vizyonu" olarak bilinen bu tecrübe (y. MS 33-36) Hıristiyan geleneğinin şekillenmesi açısından bir dönüm noktası teşkil etmiştir. Pavlus, savunduğu inanç esaslarını mektuplar halinde çeşitli bölgelerde yaşayan cemaat mensuplarına iletmiş ve bu mektuplar daha sonra derlenen Yeni Ahit'in bel kemiğini oluşturmuştur. "İncil yazarları Pavlus'un yorum ve fikirlerinden hareketle kendi metinlerini kaleme almışlar; ayrıca Resullerin İşleri gibi diğer Yeni Ahit metinleri de bu bağlamda derlenmiştir."⁶³

Nesnel ya da Hıristiyan kaynaklardan aktardığımız için Kitab-ı Mukaddes'in derlenmesiyle ilgili olarak buraya kadar anlatılanlara Hıristiyanlığı benimsemiş kimselerin -küçük ayrıntıların dışında- bir itirazının olmayacağını tahmin edebiliriz. Ancak sorun bununla çözümlenmiş olmuyor. On dokuzuncu yüzyıldan itibaren Batı'da Kitab-ı Mukaddes metninin herhangi bir metinle aynı düzlemlerde tahlil edilebileceğini ve onun muhtevasının insani kompozisyon olarak açıklanabileceğini gösteren girişimler ortaya çıktı. Birçok

---

⁶¹ Michel, *age*, s. 13, 22, 32-43; keza bkz, Gündüz, *age*, s. 53.

⁶² *Gal.* 1/1-2.

⁶³ Gündüz, *Hıristiyanlık*, s. 26-57.

araştırmacıya göre Kitab-ı Mukaddes'te çelişkili biçim ve kelimelerin varlığı, editör eklemeleri, tanrı için farklı isimlerin kullanılışı, tutarsız tarihi referanslar, onun ilâhi otoriteden ziyade bir insan eseri olduğuna işaret etmekteydi. Böylece asırlardır ilâhi olarak vahyedildiği kabul edilen şey, artık, evrimleşen sosyal bağlamların gereksinimlerinden şekillenmiş olan insan tarihinin bir başka ürünü olarak değerlendirildi.⁶⁴ Bu türden değerlendirmelere Hıristiyanlar elbette katılmayabilir ve Kitab-ı Mukaddes'in gerçekliğine inanmayı sürdürebilirler. Ancak bizim katılmadığımız nokta, bahsedilen kanalların bazı programlarında görüldüğü üzere, Kitab-ı Mukaddes'in kutsallığını merkeze koyup başka insanların dinî metinlerinin sadece "mitoloji" ve insani muhayyilenin ürünü olarak görülmesidir.

Sonuç olarak, Hıristiyanların Hz. İsa ve Kutsal Kitab'a ilişkin anlayışları Hz. Muhammed ve Kur'an-ı Kerim ile kolaylıkla mukayese edilemez. İslami kaynaklara göre Kur'an-ı Kerim, Allah tarafından bir beşer olan Hz. Muhammed'e vahiy yoluyla gönderilmiş ve ihtiyaca binaen 23 yılda tamamlanmıştır. Bu süre zarfında Kur'an ayetleri başta Peygamber Hz. Muhammed olmak üzere birçok arkadaşı tarafından ezberlenirken aynı zamanda parşömenlerde, ceylan derilerinde, ağaç yaprakları vb.lerinde kayıt altına alınmıştır. Kuran'ın kaydı ve çoğaltılması tarihsel vesikalarla apaçık meydandadır ve bilinen en eski Kur'an ile bugünküler arasında hiçbir fark yoktur.

Hıristiyanlıkta ise İsa, Tanrı'nın oğlu olarak "Baba-Oğul ve Kutsal Ruh"tan oluşan üçlü tanrı anlayışının aktif üyelerinden biridir. Türkçe ve Arapça televizyon kanallarında da kendisinden çoğu kez "Rab İsa", "Rabbim İsa" olarak bahsedilir. Onlara göre İsa, "bedenlenmiş Tanrı"dır. Böylece o, insanüstü sıfatlar verilerek tanrılaştırılmıştır. Bu durumda İncil metinlerinin kaynağı Allah değil tanrılaştırılan İsa olmaktadır. Ayrıca İncil yazarlarının hepsi peygamber olmayan birer beşer olup, İsa'dan duyduğunu yazan, kendilerine aktarılan bilgileri derleyen ya da onu hiç görmediği halde ilham yoluyla yazan kimseler olarak bilinmektedir. Bunların yazdıkları İncillerin arasında da büyük farklılıklar bulunmaktadır. Yine İsa, Hıristiyanlığı yaymakla görevlendirilen varlık olmak bakımından önem kazanmakla birlikte onlar bu yolda, yukarıda geçtiği üzere, Pavlus'u daha çok öne çıkarmaktadırlar.⁶⁵

---

⁶⁴ Kitab-ı Mukaddes'e yönelik bu eleştirel yaklaşımın değerlendirmeleri ve tutarsız tarihi referanslar için bkz, Paden, *age*, s. 39; Yeni Ahid'e eleştirel yaklaşımlarla ilgili faydalı bir inceleme, (Werner Georg Kummel, *The New Testament: The History of the Investigation of Its Problems*, çev. S. McLean Gilmour ve Howard C. Kee, Nashville: Abingdon Press, 1972) zikreden Paden.

⁶⁵ Erdem, *Misyonerlik Faaliyetleri ve Türkiye*, s. 17-18.

3. Barış ve Savaş Dini

İslam'ın barış değil bir savaş dini olduğu iddiası, Kıpti Papazların İslam eleştirisinde en sık gündemde tuttıkları konulardan birisidir. Butrus konuşmasına “Kutsal Kitap'ta savaşmayı emreden tek bir ayet yoktur” cümlesiyle başladıktan sonra, Müslümanlar tarafından eleştirildiğini belirttiği ve ilk bakışta savaşı ve düşünce farklılığı sebebiyle aile üyeleri arasındaki ayrımcılığı düşündüren Matta'dan şu sözleri naklediyor:

Yeryüzüne barış getirmeye geldiğimi sanmayın! Barış değil kılıç getirmeye geldim. Çünkü ben babayla oğlun, anneye kızın, gelinle kaynananın arasına ayrılık sokmaya geldim. İnsanın düşmanı kendi ev halkı olacak. Annesini ya da babasını beni sevdiğinden çok seven bana lâyık değildir. Oğlunu ya da kızını beni sevdiğinden çok seven bana lâyık değildir.⁶⁶

Butrus bu sözleri ilk etapta “Ben barış değil kılıç Peygamberiyim” şeklinde yorumlamakla birlikte, Hıristiyan savunucuların çoğunlukla başvurduğu gibi, batını ya da mecazi yorumlama tarzını tercih ederek bunun bir “zulüm kılıcı” olduğunu belirtiyor. Ona göre “Hıristiyanlığın kılıcı bir barış kılıcı” iken “İslam'ın kılıcı ölüm kılıcıdır”. Kıpti papaz, din adına asırlardır Ortadoğu'yu kana bulayan Haçlı seferlerini doğal olarak savunmuyor, hatta Haçlıların Hıristiyan olmadıkları halde kendi dünyevi çıkarları için dinî güdülenmeden yararlanmak amacıyla Hıristiyanlığı kullandıklarını söylüyor. O, “haçlıların dinî güdülemeden yararlanması gibi İslam Peygamberi'nin de bir devlet kurmak amacıyla dinî güdülemeden yararlandığını” ileri sürerek İslam'a karşı Marksist bir yaklaşım sergiliyor.

Adı geçen şahıs, ABD'nin Ortadoğu'daki savaş politikası için “Ben din adamıyım, siyasete karışmam” dediği halde George W. Bush'un Ortadoğu ve Afganistan politikasının da Haçlı seferleri gibi Hıristiyanlık adına değil demokrasi adına olduğunu ileri sürüyor. Bununla birlikte 11 Eylül olaylarından sonra yeni bir Haçlı seferinin başlatılacağını söyleyen Bush'un gerçekte Haçlı seferini değil, terörizme karşı “güçlendirilmiş kampanyayı” *kastettiğini, üstelik böyle anlaşıldığından dolayı Müslümanlardan özür de dilediğini belirterek onu mazur gösterme çabasına giriyor. Aynı şahıs, inanç farklılığı nedeniyle aile üyeleri arasındaki ayrışmayı belirten İncil sözlerini ise hiçbir açıklama yapmadan, doğrudan Kur'an'ın Teğabun

---

⁶⁶ *Matta*, 10/34-36; *Luka*, 12:51-53.

* Butrus, Bush'un doğrudan “haçlı seferi” demek olan “crossader” değil, “güçlendirilmiş kampanya” ve “haçlı seferi” olmak üzere iki farklı anlamı olan “crusade”yi telâffuz ettiğini söylüyor.

suresi (64)/14 ve 15. ayetlerini hedef göstererek⁶⁷ kendisine yöneltilen soruyu geçiştirmek istiyor.⁶⁸

Kitab-ı Mukaddes'te bunların dışında dikkatlerden kaçmayacak kadar savaş ve şiddet içeren başka sözler de yer almaktadır. Bunu görmek için, cinsellik konusunda genişçe ele alacağımız Hezeikel'e bakmak yeterlidir. Butrus'un söylediği gibi "yazıldığı koşulları bilmeden; arkafonuna, esbabu't-tenzile bakmadan; o günkü ulusun gelenek ve göreneklerini göz önünde tutmadan bir metni yargılayamayız." Dolayısıyla "metnin koşullarını ve o günkü ulusun gelenek ve göreneklerini göz önünde tutarak", Hezeikel'de anlatılan cezalandırma işleminin –Butrus'un söylediğini doğru kabul ederek-zina yapan iki kız kardeşe değil Tanrı'nın kendisini terk eden uluslara yönelik olduğunu biz de söyleyebiliriz. Ancak bu durumda bile Tanrı'nın kendisini terk eden uluslara lâıyk gördüğü ifadeler şiddetin boyutunu yeteri kadar gösterecek niteliktedir:

Silahlarla, savaş ve yük arabalarıyla, *çok ulusu* bir orduyla sana saldıracaklar. ... Öfkemi sana yönelteceğim. ... Burnunu kulaklarını kesecekler. Sağ kalanları kılıçla kesecekler. Oğullarını, kızlarını alacaklar, sağ kalanları ateş yakıp yok edecek. ... Emeğinin bütün ürününü alacaklar. Seni çırıl çıplak bırakacaklar. ...⁶⁹

Aslında "üstün ırk"⁷⁰ inancına dayalı Yahudiliğin kutsal metni (Eski Ahit) savaşa ilişkin birçok söz içermektedir. Onlardan birkaçını burada zikretmek yeterli olabilir:

İşte Rab, hızla yol alan buluta binmiş Mısır'a geliyor!... Rab diyor ki, 'Mısırlıları Mısırlılara karşı ayaklandıracağım; Kardeş kardeşe, komşu komşuya, kent kente, ülke ülkeye karşı savaşıacak. ... Mısırlıları acımasız bir efendiye teslim edeceğim. Katı yürekli bir kral onlara egemen olacak.'⁷¹

Bir kente saldırmadan önce kent halkına barış önerin. Barış önerinizi benimser, kapılarınızı size açarlarsa, kentte yaşayanların tümü sizin için angaryasına çalışacak, size hizmet edecekler. Ama barış önerinizi geri çevirir, sizinle savaşmak isterlerse, kenti kuşatın. ... orada yaşayan bütün erkekleri kılıçtan geçirin. Kadınları, çocukları, hayvanları ve kentteki her

⁶⁷ "Ey İman edenler! Eşlerinizden ve evlâtlarınızdan size düşman olanlar da çıkabilir. Böyle olanlara karşı dikkatli olun. Bununla beraber müsamaha eder, kusurlarına bakmaz, affederseniz bu da sizin için bir fazilettir. ... Mallarınız ve evlâtlarınız sizin için sadece bir imtihandır. Asıl büyük mükâfat ve mutluluk ise Allah nezdindedir."

⁶⁸ *Kanalhayat*, 27.09.2008, 06.10.2008.

⁶⁹ *Hezeikel*, 23/24-48.

⁷⁰ *Tensiye*, 14/2.

⁷¹ *Yeşaya*, 19/1-4.

şeyi yağmalayabilirsiniz. ... bu halkların kentlerinde soluk alan hiçbir canlıyı yaşatmayacaksınız.⁷²

Sosyal ilişkilerde tolerans ve barışı öne çıkaran "Kötüye karşı direnmeyin. Sağ yanağınıza bir tokat atana öbürünü de çevirin. Size karşı davacı olup gömleğinizi almak isteyene, abanızı da verin. Sizi bin adım yol yürümeye zorlayana iki bin adım yürüyün."⁷³ gibi dikkat çekici sözler bulunmasına rağmen savaş kavramı Yeni Ahit'te de yer almaktadır. Yukarıda zikrettiğimiz, "Yeryüzüne barış getirmeye geldiğimi sanmayın! Barış değil kılıç getirmeye geldim" sözünün dışında, dünyanın sonlarına doğru Hz. İsa'nın, "demir çomakla gelip insanları güdecek ve çömlek kırar gibi her şeyi kırıp parçalayacağı"⁷⁴ belirtilir.

Kitab-ı Mukaddes'in savaşa bakışı böyle olduğu halde Kanalhayat ve El-Hayattaki Kipti papazlar başta "Ey İman edenler! Hepiniz toptan barış ve selâmete girin ve Şeytanın adımlarına uymayın" ayeti olmak üzere Kur'an'daki 124 adet barışla ilgili ayetin "kılıç ayeti" olarak bilinen ayetle⁷⁵ neshedildiğini dolayısıyla İslam'ın bir barış dini olamayacağını belirtiyorlar. Görebildiğimiz kadarıyla "nesh" meselesi, İslam'ı karalama programlarının gözde konularındandır. Oysa neshin geçerli olduğunu ileri sürenlerin yanında neshi kabul etmeyen azımsanmayacak sayıda İslam bilgini de bulunmaktadır. Onların İslam'ın barış dini değil, kılıç dini olduğuna ilişkin iddiaları bir önyargıdan öteye geçmemektedir. Zira kılıç ayeti olarak bilinen ayetin metin içindeki bağlamına bile bakıldığında bunun, savaş esnasında yapılan antlaşmalara sadık kalmayan düşman saflarındaki müşriklere yönelik olduğu kolaylıkla anlaşılabilir. Uygulamada da bu, sadece kendileriyle savaşılan müşrikler için geçerli bir kuraldı. Savaşın kuralları ise her zaman acımasızdır: Öldürmezseniz öldürülürsünüz.

Bunlar göz önünde tutulmadan, bağlamından kopararak cımbızla çekercesine bazı kelimelere odaklanmak, olguyu sapıtmaktan ya da karalamaya çalışmaktan öteye geçmeyecektir. Olayın toplumsal evrenine işaret ettiği için, dilbilimsel bir bakış açısından, programların söylemindeki "merkezi aktör"lerin konumunu belirten sözcüklere, sözcüksel referanslara bakmak özellikle anlamlıdır;

---

⁷² *Yasanın Tekrarı*, 20/10-17; diğer örnekler için bkz, Şinasi Gündüz, *Dinsel Şiddet, Sevgi Söyleminden Şiddet Realitesine Hıristiyanlık*, Etüt Yay., Samsun, 2002, s. 29-80; İbrahim Çelik, *Kur'an Işığında Hoşgörü ve Şiddet*, Bursa, 2001, s. 147-150.

⁷³ *Matta*, 5/39-41.

⁷⁴ *Vahiy*, 2/27-28.

⁷⁵ "Haram aylar çıktığı vakit artık o müşrikleri nerede bulursanız tepeleyin, yakalayın, esir edin, hapsedin ve bütün geçit başlarını tutun." Bkz, *Tevbe*, 9/5

bunun klasik örneği, farklı imaları olan “terörist” ve “özgürlük savaşçısı” terimleri arasındaki ayırmadır. Dahası, bir aktörün ne söylediğini ya da yaptığını bildiren yüklem, aynı zamanda o aktörün söylem içindeki statüsünü yansıtır ve bu bakımdan dilsel seçimler bazı temel kavramsal kategoriler sunabilir.⁷⁶ Bu kanallarda İslam ve Onun Peygamberi hakkında kullanılan söz, zamir ve imalar, onları ötekileştirmenin de ötesinde çok olumsuz anlamlar çağrıştıracak özelliktedir. Sözelimi, Arapça yayın yapan Al-Hayat “Hak Diyalogu (Hıvaru'l-Hak)” adını taşıyan bir programda izleyicilerine anket sorusu olarak “Nebi Muhammed bir terörist miydi?” sorusunu yöneltecek kadar Müslümanları tahrik edici olabiliyor.⁷⁷ Bahsedilen şahıslar, İslam’ın acımasız bir şekilde şiddet içeren bir din olduğu imajını vermek amacıyla bazı Arap Seleflerin görüntülü kasetleriyle görüşlerini temellendirmek istiyorlar. Seleflerin literal İslam okumaları onlar için adeta bir kurtuluş simidi olmakta; telefonla canlı yayına katılan Müslüman izleyicileri bununla susturmaya çalışmaktadırlar. Kur’an’ın ve Hz. Peygamber’in kâfir ve mürtetlerin öldürülmesine ilişkin emirlerinin tartışıldığı programda Şeyh Ebu İshak el Huveyni’nin VTR girerek görüşlerine yer vermiş olmaları bunun sadece bir örneğidir.⁷⁸

Biz bu tür tartışmalarda papazların, -öyle anlaşılmasını isteyerek metinleri tıpkı bir selefi gibi literal bir okumaya tabi tuttukları için- yapısal faktörleri ve metnin bağlamını kasden gözden kaçırdıkları kanısındayız. Onların ileri sürdükleri kanıtlar da oldukça çelişkili ya da yüzeyseldir. Biz biliyoruz ki müşriklerin öldürülmesine ilişkin emirler, yukarıda geçtiği üzere, savaş esnasında yapılan antlaşma hilafına hareket eden düşman elebaşlarıyla ilgili olup mü’minin her zaman uygulamak zorunda olduğu bir yükümlülüğü belirtmemektedir. Kur’an’ın bizatihi kendisi dinde zorlamanın olmayacağını karara bağlamış ve insanların inancını onların hür iradelerine bırakmıştır. Bu vb. kararların “nesh” yoluyla iptal edildiği düşüncesi, sadece bazı yorumculara ait olduğu için hiçbir zaman kesin bir hükmü belirtmez. Kur’an’da neshin varlığını kabul etmeyen İslam bilginlerinin de bulunduğu bilinmesine rağmen -ister selefilikten isterse husumetten kaynaklansın- bu türden görüşlere odaklanmak, metnin savaş ortamıyla sınırlılığına ilişkin tahsisini göz ardı etmek anlamına gelir. Buradaki “katl” emri, tekil ve belirli bir olaya ilişkindir. Bir diğer ifadeyle “katl”in hükmü kendileriyle

---

⁷⁶ Klaus Bruhn Jensen, “Sosyal Kaynak Olarak Haberler: Danimarka Televizyon Haberleri Hakkında Nitel Ampirik Bir Çalışma”, çev. Şahinde Yavuz, *Medya ve İzleyici, Bitmeyen Tartışma*, (der. Şahinde Yavuz), Vadi Yay., İst. 2005, s. 139-40.

⁷⁷ *Kanalhayat*, 16.09.2008; *Al Hayat*, 30.09.2008.

⁷⁸ *Al Hayat*, 14.09.2008.

savaşılan Gayrimüslimler için geçerlidir. Savaş bittikten sonra bu hüküm de kendiliğinden sona erer.

Mürtetlerin öldürülmesine gelince, Kur'an-ı Kerim'de dinden dönenlerin ahirette cezalandırılacağıyla ilgili ayetler yer alırken,⁷⁹ onların dünyada cezalandırılmasına ilişkin herhangi bir ayet bulunmamaktadır. Bu konudaki hüküm, "Dinini değiştireni öldürün,"⁸⁰hadisine dayandırılır. Ancak İslam'ın ilk dönemlerinde meydana gelen irtidat hareketlerine karşı yapılan hareketlere bakıldığında, verilen cezaların doğrudan din değiştirme ile ilgili olmayıp böyle bir emrin yine savaş ortamıyla ilgili olduğu görülür. Müslümanlar Hz. Muhammed döneminde Mekke ve Medine'de, daha sonra başka İslam merkezlerinde sürekli müşriklerle karşılaştıkları halde savaş ortamlarının dışında onları katletme konusunda kendilerine bir tavsiyede bulunulmamış, uygulama da normal şartlarda hep böyle devam etmiştir.

Kuşkusuz İslam'ın savaşa yer vermeyen bir din olmadığını söyleyecek değiliz. Şartlar oluştuğunda Kur'an'ın savaşa onay verdiği tartışmasızdır. Şu anda konumuz olmadığından buna temas etmeyeceğiz. Savaşçı olamayan bir din ve toplumdaki kolaylıkla söz edilemez. Ancak mezkûr Papazlar, İslam'ı savaşçı bir din olduğunu ileri sürerken Kitab-ı Mukaddes'in savaş ve şiddet içeren sözlerinin tamamını zikretmemektedirler.

4. Cinsel Dil Açısından Kitab-ı Mukaddes ve Kur'an-ı Kerim

İslam'ın kadın ve cinsellik konusunda hazcı (hedonist) bir ahlâka sahip olduğu, oryantalistlerin öteden beri dillerine doladıkları bir iddiadır. Kurucu sosyologlardan Weber de İslam'ın tek güdüsel dilinin, "askeri güdüler" olduğunu iddia eder. Ona göre İslam ganimet, fetih ve cinsel arzularını tatmin beklentisiyle motive edilmiş disiplinli savaşçılardan oluşan bir bedevi silahşorlar dinidir. Weber, İslam'da âhiretin bile "askerlerin nefsanî arzularının tatmin edildiği bir cennet olarak tasvir edildiğini"⁸¹ söyleyecek kadar ileri gider.

Sosyolojiye önemli açılımlar kazandıran Weber'in, Bryan Turner'ın da işaret ettiği "tutarlılık sorunu"yla malûl bir kimse olduğunu unutmamak gerekir. Onun İslam çözümlemesi, Marks'ın "üst ve alt yapı" bağlamında genel din çözümlemesinin neredeyse aynısıdır. O, kendi terminolojisine ait bir "ideal tip" modeli olarak soyut İslamî güdülenme hakkında konuşmamaktadır. Bu yüzden

⁷⁹ Bakara, 2/217; Al-i İmran, 3/87-91, 106-107; Nisa, 4/89, 115.

⁸⁰ Buhari, Cihad, 149 (VI/21); Ebu Davud, Hudud, I, (II/530).

⁸¹ Max Weber, *Economy and Society*, ed. Guenther Roth and Claus Wittich, c.1, University of California Press, 1978, s. 625; *The Sociology of Religion*, Translated by Ebrahim Fischhoff, Beacon Press, Boston, s. 262, 264.

Weber'in İslam görüşünün, açıkça önyargılardan oluştuğunu söyleyebiliriz. Nitekim Turner da İlk İslâm'a hâkim olan güdülerini yorumlarken Weber'in hayli zayıf kaldığını ve -Avrupa üstünlüğü dönemine kadar, Hıristiyanlık için başlıca askeri ve ahlâki tehdit oluşturan- İslam'a karşı on dokuzuncu yüzyıl ve daha öncesinin bütün ideolojik önyargılarını yansıtan kişisel husumet ve düşmanlık duygusu içinde bulunduğunu ileri sürüyor:

İslâm, Hıristiyanlık inancının güçlü ve etkin bir alternatifi idi. İslâm'ın yayılmasını açıklamak için Hıristiyan teolojisi, İslâm'ın başarısını, Müslümanların *şiddetinin, şehvete düşkünlüğünün ve hıleye başvurularının* ürünü olduğunu gösteren savunmacı bir kuram geliştirdi. İslâm ve Hıristiyanlık arasındaki ekonomik ve askeri dengenin değişmesiyle İslâm'ın kötülüğü ile ilgili ortaçağ teorisi de değişti, ama altında yatan *tutuculuk ve cinsellik temaları* varlığını hep sürdürdü.⁸²

Yukarıda zikredilen görüşlerinin yanı sıra İslâm'ın emir ve buyruklarla örülmesi bir din olduğunu söyleyen Weber ile Butrus'un burada söyledikleri arasında bir paralellik kurulabilir. Hatta Butrus'un Weber'i daha açık ve belirgin hale getirdiğini de söylemek mümkündür. İlk etapta sorunun, İslam Peygamberi'nin Hz. İsa gibi ruhban bir hayat yaşamamasından kaynaklandığı anlaşılıyor. Nitekim Weber, "Kur'an'da Muhammed, -perhiz, yakarma ve tövbeyle uyumlu olduğu için asketizmi tamamen değilse de- ruhbanlığın (monasticism) her çeşidini bütünüyle reddeden bir kimse olarak gösterilir"⁸³ diyerek sanki dünyadan elini eteğini çekmiş bir Peygamber görme arzusunu dile getiriyor gibidir. Buna ilâveten, Weber dünyevi norm ve kurallardan çok moral değerlere sahip Hıristiyanlığın karşısına, katı dinsel kuralları bulunduğunu düşündüğü bir İslam portresi çiziyor. İslam toplumunda sosyal birlik ve bütünlüğün sağlanması; cinsel davranışın gayri meşru formlarının engellenmesi ve güçlü ataerkil bağlarla (eşten boşanma imkânı ve cariyelerle metres hayatı gibi sadece servetin sağladığı cinsel imtiyazlarla) meşru cinsel ilişkilerin düzenlenmesi; alkol, kumar ve tefeciliğin yasaklanması; savaş vergilerinin tanzimi; namaz, oruç, zekât ve haccın farzı gibi hususlar, bütünüyle dinsel norm ve kuralların sonucudur.⁸⁴

Hıristiyanlığın aksine, dinî vecibe ve nehiylere yapılan vurgu, Hıristiyanların kafasında İslâm'ın Tanrı'ya inançtan daha çok bir pratik dini olduğu yönünde yanlış bir izlenimin doğmasına neden

⁸² Bryan S. Turner, *Weber and Islam, A Critical Study*, London: Routledge & Kegan Paul 1974, s. 140; Türkçesi, *Max Weber ve İslam, Eleştirel bir Yaklaşım*, çev. Yasin Aktay, Vadi Yay., Ank. 1991, s. 186-187..

⁸³ Weber, *Economy and Society*, I/624.

⁸⁴ Weber, *age*, I/625; *The Sociology of Religion*, 263-264.

olabiliyor. Normlardan daha çok değerlere dayanan ve bu çerçevede Tanrı sevgisini⁸⁵ öne çıkaran Hıristiyan mantığı, “insanın Tanrıyla ilişkisinin sevgi ilişkisi değil, fariza ve vecibeler örülmüş bir kul-abd ilişkisi” ve “ruhun kurtuluşu amacının Kur’an’da eksik” olduğu sonucuna ulaşıyor. Bu yüzden Butrus’a göre,

Resul, İsa gibi kendini feda etmek yerine İslam İmparatorluğu kurmayı hedeflemiştir. Oysa elçi, ruhun kurtuluşu amacıyla, günah ve seksten insanları uzaklaştırır. İslam Peygamberi bu konuda serbest gibi. Cinsel arzuların engellenmesini yönlendirmek yerine, tatminini yönlendirmiştir.

86

İslam Peygamber’inin Hıristiyanlıktaki İsa figürüne benzer şekilde bütünüyle ruhani bir varlık değil dünya-ahiret dengesini sağlamayı hedefleyen bir peygamber görünümünde olması; her iki şahsiyetin konumlarının sosyolojik olarak birbirinden farklılığı, bize göre bu türden yargıların ilk, başlangıç nedeni olabilir. İkinci neden, Eski Ahit’in yoğun cinsel anlatımlar içeren pasajlarından dolayı İslam karşısında misyonerlerin savunma psikolojisi içerisine girmeleridir. Gerçekten de Kitab-ı Mukaddes’in özellikle Eski Ahit bölümü, bir kutsal metne göre aşırı sayılabilecek cinsel anlatımlar içeriyor. Bunlar muhtemelen çok eleştirildiği için olayı yorumlamaya çalışanların savunma psikolojisi içerisine girerek Kur’an’ı karalamaya yeltendikleri söylenebilir.

Bunu örneklendirmek amacıyla, dikkat çeken anlatımlardan biri olan Hezeikel’de yazılanlara göz atmak yeterlidir:

Rab bana şöyle seslendi: İnsanoğlu, bir anneden doğma iki kadın vardı. Gençliklerinde Mısır’da fahişelik ettiler. Memeleri orada okşandı, erdenliklerini orada yitirdiler. Büyüğünün adı Ohola, küçüğünün adı Oholiva’ydı. Benim oldular; oğullar kızlar doğurdular. Ohola Samiriye’dir, Oholiva da Yerusalım. Ohola benimken fahişelik etti. Oynaşları olan Asurlulara gönül verdi. Oholiva’nın şehveti ve fahişelikleri kız kardeşininkinden daha utanç vericiydi. O da hepsi genç, yakışıklı Asurlulara –valilere, komutanlara, iyi donanmış savaşçılara, atlılara- gönül verdi. Erkeklik organları eşeğinkine, menileri aygırinkine benzeyen oynaşlarına gönül verdi.⁸⁷

---

⁸⁵ Tanrı ve insan sevgisi İncil’de şöyle anlatılıyor: “Sevgili kardeşlerim, birbirimizi sevelim. Çünkü sevgi Tanrı’dandır. Seven herkes Tanrı’dan doğmuştur ve Tanrı’yı tanır. Sevmeyen kişi Tanrı’yı tanımaz. ... Tanrı sevgidir. Sevgide yaşayan Tanrı’da yaşar, Tanrı da onda yaşar” bkz, 1. Yuhanna, 4/7-8, 16.

⁸⁶ Butrus, *Kanalhayat*, 28.09.2008.

⁸⁷ *Hezeikel*, 23/2-6, 11, 12, 20.

Bu anlatımda “Benim oldular” ifadesiyle önce Tanrı’ya ait olduğu anlaşılan, daha sonra Tanrı’yı terk ederek Asurlu bürokrat ve savaşçılarla zina yapan iki fahişe kız kardeş tasvir edilmektedir. Butrus ilk bakışta bunların keskin bir ifade olduğunu kabul etmekle birlikte “*metnin arka fonuna, yazıldığı koşullara, esbabu’t-tenzile, o günkü ulusun gelenek ve göreneklerine*” bakıldığı takdirde bunun gerçek, “fiziksel bir zina değil ruhsal zina”, daha doğrusu “günahkârlığı sebebiyle bir ulusun zinası” olduğu düşüncesindedir. Ona göre burada Tanrı, teşbih sanatı aracılığıyla, kendini terk eden, kendi yolundan sapan ve başka ilâhlara bağlanan bir ulusun mecazi zinasından ve bunun karşılığı olarak başlarına gelen musibetlerden söz etmektedir.⁸⁸

Eski Ahit’in yoğun cinsellik içeren bir diğer bölümü, iki sevgilinin karşılıklı olarak söylediği aşk şiirlerinden oluşan Ezgiler Ezgisi (Neşideler Neşidesi)dir. Erkeğin sevgilisinin cinsel objelerini tasvir ederken kullandığı teşbih ve sözcüklerin⁸⁹, insanı hayrete düşürecek ifadelerle kutsal bir metinde nasıl yer alabildiğini sorgulamamak mümkün değildir. Ancak Kanalhayattaki Musa Kâzım’a göre Ezgiler Ezgisi’nde anlatılan Tanrı’nın aşkı, fiziksel değil simgeseldir. Kitab-ı Mukaddes’teki bu tür ifadeler, günah işleyenlere Tanrı’nın kıskançlık derecesinde kızdığının belirtisidir.

Ayrıca Eski Ahit, sınırsız sayıda çokeşli hayatı normal karşılayan bir anlatım tarzına sahiptir. Birer peygamber değil de kral olarak tasvir edilen Davud’un kadınlarla ilişkileri ve kral kızlarından yedi yüz karısı ile üç yüz cariyesi olduğu belirtilen Süleyman⁹⁰ bunun sadece iki göstergesidir. Modern Hıristiyanlar, bugün mükemmellik yasaları geçerli olduğu için çokeşliliğin geçerli olmadığını belirtiyorlar. İnsanların yüreklerinin katılığı sebebiyle eskiden çokeşliliğe izin verilmişti.⁹¹ Onlara göre eski antlaşma, “lütuf” değil tamamlanmamış bir “yasa” antlaşmasıydı.⁹² İsa onu neshetmemiş ama tamamlamıştı. Yasa tamamlandığı için boşanma da yasaklanmıştır. Bu yüzden boşanmış kadınla evlenen de zina etmiş olur.⁹³

Kuşkusuz Hıristiyan din uzmanları, kutsal metinleri görünür anlamlarının dışında bağlamını dikkate alarak inandıkları gibi

---

⁸⁸ *Kanalhayat*, 27.09.2008.

⁸⁹ Bkz, *Ezgiler Ezgisi*, 4/3-6, 11; 5/13, 15; 7/1-3, 8, 12.

⁹⁰ *1.Krallar*, 11/3.

⁹¹ Butrus, *Kanalhayat*, 06.10.2008.

⁹² Bu konu Matta’da şöyle geçer: “Kutsal Yasa’yı ya da peygamberlerin sözlerini geçersiz kılmak için geldiğimi sanmayın. Ben geçersiz kılmaya değil tamamlamaya geldim” bkz, *Matta*, 5/17.

⁹³ “... karısını fuhuş dışında bir nedenle boşayan onu zinaya itmiş olur. Boşanmış bir kadınla evlenen de zina etmiş olur” bkz, *Matta*, 5/31.

yorumlayabilirler. Ancak bazı Müslümanların bu türden cinsellik içeren anlatımları eleştirmelerinden yola çıkan papazların Kur'an'a ve İslam Peygamberine mesnetsiz ithamlarla saldırıya geçmeleri, dinî bir inancı hedef aldığı için, Müslümanların öfkelerini çekecek türdendir. Sözgelimi Butrus, yukarıda özetlediğimiz Hezeikel'deki olayı anlattıktan sonra "Bizler bütün dinlere saygılıyız, Müslümanlar birazdan söyleyeceklerimi saldırı olarak almasınlar!" diyerek savunma psikolojisiyle İslam'ı hedef alıyor. Ona göre Kur'an -kendisi için "Kendinden öncekileri tasdik edici"⁹⁴ tanımlaması yaptığından dolayı- Kitab-ı Mukaddes'e tanıklık ediyor. Bununla o, orada anlatılanların tamamının Kur'an tarafından da onaylandığını ima ediyor. Butrus, böylelikle gerçekleri çarpıtmakla kalmıyor, doğrudan Kur'an'dan ayetler göstererek bu konuda Kur'an dilinin Kitab-ı Mukaddes'tekinden daha aşırı ve keskin olduğunu ileri sürüyor.

Şimdi karşılaştırma imkânı vermesi bakımından, onun zikrettiği ve cinsellik dili açısından aşırı bulduğu Kur'an ayetlerine göz atalım:

"İnsan bir düşünsün neden yaratıldığını. O, belkemiği (sulb) ile göğüs (teraib-meme) kemikleri arasından çıkan bir sudan yaratılmıştır."⁹⁵ O, akıtılan bir meni damlası değil miydi?"⁹⁶

"Yanlarında, gamzeleri kasan, bakışları yalnız eşlerine dönük yaşıt güzeller vardır."⁹⁷ "Biz ceylan gözlüleri, defterleri sağdan verilenler için yeniden yaratmışızdır; onları bakire, eşlerine düşkün ve yaşıtları kılmışızdır."⁹⁸ "Onlara işlediklerinden ötürü ... ceylan gözlü eşler veririz."⁹⁹"Doğrusu, Allah'a karşı saygılı olanlara kurtuluş, bağlar, bahçeler, göğüsleri tomurcuklanmış yaşıt kızlar ve dopdolu kadehler vardır."¹⁰⁰

Butrus, Eski Ahit'teki "kadın memesi" tasvirlerine ve "aygır menisi"ne nazire olarak anlamsız ve bağlamından koparılmış bir şekilde bu ayetleri zikrediyor. Kur'an'a bakıldığında, sadece birkaç ayette geçen "göğüsleri tomurcuklanmış yaşıt kız" tanımlamalarının bu dünyaya değil bütünüyle ahirete yönelik olduğu görülecektir. Cariye sorununu ve "kendisini Peygamber'e hibe ederek" onunla

⁹⁴ *Bakara*, 2/41, 91, 97; *Al-i İmran*, 3/3, 39, 50; *Nisa*, 4/47; *Maide*, 5/46, 48; *Fatır*, 35/31.

⁹⁵ *Tark*, 86/5-7

⁹⁶ *Kıyame*, 75/36.

⁹⁷ *Sâd*, 38/52.

⁹⁸ *Vakıa*, 56/37.

⁹⁹ *Tür*, 52/19-20.

¹⁰⁰ *Nebe*, 76/33. İlgili ayetlerin çevirilerinde Elmalılı Hamdi Yazır ve Hüseyin Atay'ın Kur'an meallerinden yararlanılmıştır.

evlenmek isteyen kadınlar¹⁰¹ ile “Mü’min kadınların ırzlarını korumaya”¹⁰² ilişkin eleştirisi ise üzerinde durulmayacak ölçüde demagojik söylemdir. Zira gerek cariye sorunu ve bazı kadınların kendilerini Hz. Peygambere bağışlama istekleri tamamen sosyo-kültürel yapının etkisiyle açıklanabilecek durumlardır. Mü’min kadınların ırzlarını belirten kavramı, tek bir anlama indirgeyerek “bu sözü ben ağzıma bile alamam” deyip tabu olarak göstermek de demagojiden öteye geçmiyor. Üstelik Kur’an “*fürûc*” kavramını bilinenin dışında “iffet ve namus” ya da “edep yeri”, “avret mahalli” anlamında sadece kadınlar için değil erkekler için de kullanıyor.¹⁰³ Her nedense o, buna temas etmeden sadece kadınlara ilişkin yorum yapıyor. Hz. Aişe’nin 6 yaşında iken Peygamberle evlendiğini hem de çok kaba bir üslûpla iddia etmesi de tarihi gerçeklere bütünüyle aykırıdır. Bu kişi, kendi varsayımını doğrulamak için Kur’an ayetlerini indigi sosyo-kültürel çevreden soyutlayarak yorumlamakta ve belirli bir toplumun o günkü anlaşılır diliyle insanlara hitap eden Kur’an dilini - on dört asır sonraki modern pencereden bakarak eleştirmektedir.

Savaş konusunda olduğu gibi, İslam’ın cinselliğe yer vermeyen bir din olmadığını elbette söyleyemeyiz. Hatta Batılı düalist bir insani yapıdan farklı, fertleri ve toplumu maddi ve manevi yönüyle bir bütün olarak gören İslam’ın bu vb. konularda daha realist bir cinsellik tutumuna sahip olduğunu bile söyleyebiliriz. Ancak bizim eleştirimiz, papazların İslam’ı olduğundan farklı bir şekilde gösterme çabalarından ibaret.¹⁰⁴ Dolayısıyla kanalların yargılayıcı yayınları, John Hick, Wilfred Cantwell Smith ve Stephen Evans gibi yazarların “tüm büyük dinlerin çeşitli toplumlardaki değişik yansımalarının aslında tek bir hakikatten kaynaklandığını ifade ederek felsefi planda” geliştirdikleri dinî çoğulculuk ilkeleriyle¹⁰⁵ uyumlu görünmüyor.

Oysa herhangi bir din alanı, içerisinde “*iyimser bir düşünce*”yi de barındıran bir iman alanıdır ve her şeyden önce, iyimser

---

¹⁰¹ *Ahzab*, 33/50.

¹⁰² “İnanan kadınlara söyle gözlerini dikmesinler, ırzlarını korusunlar. ...” Bkz, *Nur*, 24/31

¹⁰³ “İnanan erkeklere söyle gözlerini dikmesinler, ırzlarını korusunlar. ...” (Bkz, *Nur*, 24/30). Ayetlerin dizilişinde görüleceği üzere, hitap önce erkeklere yöneltilmiştir. Kur’an, cinsel ahlak konusunda sadece kadınları değil erkekleri de eşit derecede sorumlu tutmuştur.

¹⁰⁴ Onlar bunu yaparken İncil’in şu temel ilkesini görmemezlikten geliyorlar. “Başkasını yargılamayın ki, siz de yargılanmayasınız. Çünkü nasıl yargılırsanız öyle yargılanacaksınız. Hangi ölçükle verirseniz, aynı ölçükle alacaksınız. Sen neden kardeşinin gözündeki çöpü görürsün de kendi gözündeki merteği fark etmezsin.” Bkz, *Matta*, 7/1-4; *Luka*, 6/37, 41.

¹⁰⁵ Dinî çoğulculuğa eleştirel bir yaklaşım için bkz, Hüsnü E. Bodur, “Giriş”, *Küreselleşme, Din ve Ulus Devlet*, Editörler: Ş. Gürsoy, İ. Çapcıoğlu, Platin Yay., Ank. 2007, s. 23 vd.

düşünceye sahip olan müntesiplerinin bizzat görmedikleri irrasyonel kozmik bir oluşuma inanmalarıyla yakından ilintilidir. Sonlu organik idrakiyle doğrudan, Allah'ı ne görebilen ne de işitebilen insanoglu, ancak duyu ve sezgileriyle sonsuzu keşfedebilir. Sonsuzu ve hakikati keşf çabasında olan insan, bu süreçte edindiği bütün algı ve duyularını, gerçekte içimize köklü bir şekilde yerleşmiş bulunan iyimser düşüncenin tezgâhından geçirmeyi başarabildiği takdirde köklü bir imana ulaşabilir.¹⁰⁶ İyimser düşünce, bir dinin sadece Allah inancında değil, başta peygamberlik kurumu ve ahiret düşüncesi olmak üzere tüm inanç objelerinde önemli bir etkiye sahiptir.

Bireyler akli melekelelerini iyimserlik hâlesiyle yoğurarak, bütünüyle rasyonel olmayan bu “ğayb” âlemine inançlarını ve bağlılıklarını ancak sürdürebilirler. Bir sistemin bütününe görmeden parçalara odaklanılarak yapılacak bir tanımlama, körlerin filin tanımlamasından çok farklı olmayacaktır. Dolayısıyla bir dinin mensuplarının başka bir dinin iman objelerini karşılıklı karalama yarışları kısır bir döngüden öteye geçmeyecektir. Yoksa her şeye rağmen kitabi dinler arasında çok yönlü karşılaştırma yapılacak olursa, böyle bir karşılaştırma, Fransız din sosyoloğu Gustave Mensching'e göre, İslam'ın lehine bir sonuç üretecektir. Oldukça karmaşık Teslise ve ulaşamayacakları idealleri insanlardan isteyen Hıristiyanlığa nazaran İslam'ın inanç esasları hem daha sadedir hem de sahip olduğu “kolaylık” ilkesiyle talepleri rahatlıkla gerçekleştirilebilme niteliği taşır. İslam'da uygulanabilir ortalama ahlak bulunurken Hıristiyanlığın, ortalama Hıristiyanların değil (ruhban hayatı gibi) sadece azizlerin ulaşabilecekleri ahlaki hedefler koyması, İslam'ın lehine bir sonuç yaratmaktadır.¹⁰⁷

Sonuç

Arapça ve Türkçe yayın yapan misyoner kanalların bir bölümü, Hıristiyan izleyicileri bilinçlendirmeye ya da Hıristiyan olmayanlara Hıristiyanlığı sevdirmeye ve onları etkilemeye yönelik yayın yaparken diğer bölümü, İslam'ın ilahi bir din olamayacağını iddia ederek - İslam'a yönelimleri engellemek amacıyla- bir karalama propagandası içinde görünmektedir. Bu iki kanalın ilgili programlarında İslam,

¹⁰⁶ Hodgson, G.S. Marshall, *İslâm'ın Serüveni*, çev. A. Demirhan, İz Yay., c.1, İst. 1995, s. 97.

¹⁰⁷ İslam'ın başarılı olduğu Afrika ülkeleri gibi yerlerde halkların sosyolojik yapısını göz önünde tutulması gerektiğini belirten Mensching, İslam açısından en azından katlanabilir bir yaşam tarzı olan ama Hıristiyanlıkta sonraki dönemlerde kökten reddedilen poligaminin geçerliliğinin, söz konusu halkların İslam'ı kabul etmesini kolaylaştıran bir unsur olarak değerlendirmektedir. Bkz, Gustave Mensching, “İslam'ın Sosyolojisi”, çev. Ahmet Çekin, *İslâmî Araştırmalar*, c.19, S.4, 2006, s. 562-571.

doğrudan ya da dolaylı olarak hedef tahtasına konulmakta; önyargılı, ithamkâr ve yüzeysel yorumlarıyla vasat Müslümanları bile rahatsız edecek derecede, bu dine ve Peygamberine karşı saldırgan bir üslup kullanılmaktadır.

Kanalhayat ve Al-Hayat isimli iki kanaldaki Mısırlı papaz ve pastörler, İslam'ın hazcı ve savaşçı bir din olduğunu ileri sürerken Kitab-ı Mukaddes'in konuyla ilgili sözlerini genellikle örtbas etme çabasında görünüyorlar. Onlar bunları iddia ederken "*Kendileri camdan evde oturanlar başkalarının evini taşlamaya kalkmamalıdır*" ilkesinden de habersiz görünüyorlar. Ayrıca, genel olarak İslam'ın kaynağına, vahiy kurumuna ve Peygamberine ilişkin görüşleri temelsiz itham ve karalamalardan öteye geçmiyor. Onlar Arapçayı iyi bilmelerini bir avantaj gibi göstererek, İslami kaynakları ya kendi amaçları için birer kanıt olarak kullanıyorlar ya da onları anlamak istedikleri gibi anlayarak çarpıtma yolunu tercih ediyorlar.

İslam söz konusu olduğunda bu kanallardaki şahıslar, kurtuluşu yalnızca Hıristiyanlığa bağlayan ve İsa Mesih'in "Tanrı'nın oğlu" olduğunu kabul etmeyenlerin helâke mahkûm olduklarını vurgulayan dışlayıcı bir tutuma sahipler. Onların İslam tutumları, Avrupa üstünlüğü dönemine kadar, Hıristiyanlık için başlıca askeri ve ahlâki tehdit oluşturan İslam'a karşı on dokuzuncu yüzyıl ve daha öncesinin ideolojik önyargılarını yansıtan kişisel husumet ve düşmanlık duygusunu akla getiriyor. Onların İslam'a yönelik kullandıkları saldırgan üslup, temelsiz ya da çarpıtılmış ithamlar, her iki din mensupları arasındaki ayrışmayı kaçınılmaz olarak şiddetlendirecektir. Böyle bir yayın stratejisi, dinler ve medeniyetler arasında yakınlaşmaya değil karşılıklı düşmanca tutum, nefret ve saldırgan davranışlara yol açacak türden sonuçlar doğurabilir.

İslam dünyasına yönelik misyon faaliyetinde bulunan birçok misyoner gibi bahsedilen papazların, gerçekleri anlatarak izleyicilerini -İslam ile de kıyaslamak suretiyle- hakikat araştırmasına yönlendirmek yerine, ya Hıristiyanlığın kefareti ve kurtuluş konseptini öne çıkararak ya da izleyicilerini sözde kırmamaya özen göstererek, ama her iki yöntemde de onların akıllarına değil duygularına hitap ederek amaçlarına ulaşmak çabasında olduklarını söyleyebiliriz.

Kaynakça

A. İsra Güngör, "Dinler Arası Diyalog ve Türkiye", *Türk Yurdu*, Temmuz 2000, S. 155.

Abdülhamit Birişik, *Kıraat İlmi ve Tarihi*, Emin Yay., Bursa, 2004.

- Alan Swingewood, *Sosyolojik Düşüncenin Kısa Tarihi*, çev. Osman Akınhay, Bilim ve Sanat Yay., Ank. 1998.
- Anthony Giddens, *Sosyoloji*, haz. Cemal Güzel, Kırmızı Yay., İst. 2008, s. 635.
- Asım Yapıcı, “Müslümanlıktan Hıristiyanlığa Geçişin Sebepleri Üzerine Sosyo-psikolojik Bir İnceleme”, *İslamî Araştırmalar*, c. 20, S. 2/2007.
- Bruhn Jensen, “Nitel Bilim Olarak Beşeri Araştırmalar: Kitle İletişim Araştırmalarına Katkıları”, çev. Yiğit Yavuz, *Medya ve İzleyici, Bitmeyen Tartışma*, (der. Şahinde Yavuz), Vadi Yay., İst. 2005.
- Bryan S. Turner, *Max Weber ve İslam, Eleştirel bir Yaklaşım*, çev. Yasin Aktay, Vadi Yay., Ank. 1991.
- ....., *Weber and Islam, A Critical Study*, London: Routledge & Kegan Paul 1974.
- Celal Çayır, “Türkiye’de Din Değiştirip Hıristiyanlığa Geçişin Psiko-Sosyal Etkenleri”, Doktora Tezi, U.Ü. Sos.Bil.Enst., Bursa, 2008, s. 115.
- Charles D. Egal, “Ministering to Muslims”, <http://www.geocities.com/umaximov/egal.htm>.
- Enver Özkalp, *Sosyolojiye Giriş*, Eskişehir, 1998, s. 126; Veysel Bozkurt, *Değişen Dünyada Sosyoloji*, Alfa Yay., İst. 2004.
- Erol Mutlu, *Televizyon ve Toplum*, TRT Kurumu Yay., Ank. 1999.
- Faruk Karaca, *Dini Gelişim Teorileri*, Dem Yay., İst. 2007.
- George Ritzer, “McDonalddlaştırmaya Giriş”, *Yerel Kimliklerden Küresel Stratejilere, Küreselleşme, Kültür, Medeniyet*, Editör: Kudret Bülbül, çev. Ş. Süer Kaya, Orient Yay., Ankara, 2007.
- Grace Davie, *Modern Avrupa’da Din*, çev. Akif Demirci, Küre Yay., İst. 2005.
- Gustave Mensching, “İslam’ın Sosyolojisi”, çev. Ahmet Çekin, *İslâmî Araştırmalar*, c.19, S.4, 2006, s. 562-571.
- Hansfried Kellner ve Hans-Georg Soeffner, “Almanya’da Kültürel Küreselleşme”, *Bir Küre Bin Bir Küreselleşme, Çağdaş Dünyada Kültürel Çeşitlilik*, Peter L. Berger ve Samuel P. Huntington, Kitapyayınevi, İst. 2003.
- Hayati Hökelekli, Celal Çayır, “Gençlerin Din Değiştirip Hıristiyan Olmasında Etkili Olan Psiko-Sosyal Etkenler”, *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, c. 15, S.1, Bursa, 2006.
- Hodgson, G.S. Marshall, *İslâm’ın Serüveni*, çev. A. Demirhan, İz Yay., c.1, İst. 1995.

- <http://www.ectv.tv>
http://www.jmturkic.org/jmtur/2_1_2.asp
<http://www.sat7.org/en/sat7-kids>
<http://www.smileofachildtv.org/aboutUS.htm>
- Hüsnü E. Bodur, "Giriş", *Küreselleşme, Din ve Ulus Devlet*, Editörler: Ş. Gürsoy, İ. Çapcıoğlu, Platin Yay., Ank. 2007.
- İbnü'l-Cezeri, *Kur'an ve Kırâat*, çev. Abdülmecit Okçu, Ekev Yay., Erzurum, 2001.
- Klaus Bruhn Jensen, "Sosyal Kaynak Olarak Haberler: Danimarka Televizyon Haberleri Hakkında Nitel Ampirik Bir Çalışma", çev. Şahinde Yavuz, *Medya ve İzleyici, Bitmeyen Tartışma*, (der. Şahinde Yavuz), Vadi Yay., İst. 2005.
- M. Hadi Tezokur, "Diyarbakır İncil Topluluğu ve Misyonerlik", *İslamî Araştırmalar*, 20/198.
- M. Naci Bostancı, "Medyadaki Dinî Görünümler", *Zaman*, 25.09.2008.
- Marshall McLuhan, *Understanding the Media: The Extensions of Man*, McGraw-Hill Paperback Edition, 1965, Denis Huisman, *Bir Medya Felsefesi İçin, Sokrates İnternet'te*, çev. Kerem Eksen, Güncel Yay. İst. 2000.
- Max Weber, *Economy and Society*, ed. Guenther Roth and Claus Wittich, c.1, University of California Press, 1978, s. 625; *The Sociology of Religion*, Translated bu Eprahim Fischhoff, Beacon Press, Boston.
- Mustafa Erdem, *Misyonerlik Faaliyetleri ve Türkiye*, Türkiye Kamus-sen Yay., Ank. 2005.
- Nasuh Günay, *Günümüz Türkiye'sinde Misyonerlik Faaliyetleri*, Fakülte Kitabevi, Isparta, 2005.
- Oliver Roy, *Küreselleşen İslam*, çev. Haldun Bayrı, Metis Yay., İst. 2003.
- Sevinç Bayram, *Hıristiyan Olan Türkler ve Türk Misyonerler*, İz Yay, İst. 2006.
- Şinasi Gündüz, *Dinsel Şiddet, Sevgi Söyleminden Şiddet Realitesine Hıristiyanlık*, Etüt Yay., Samsun, 2002, s. 29-80; İbrahim Çelik, *Kur'an Işığında Hoşgörü ve Şiddet*, Bursa, 2001.
- ....., *Hıristiyanlık*, İSAM Yay, İst. 2006, s. 71.
- T.W. Arnold, *İntişar-ı İslam Tarihi*, çev. Hasan Gündüzler, Akçağ Yay., Ank. 1971.

- Thomas Michel, *Hristiyan TanrıBilimine Giriş, Dinler Tarihine Katkı*, Orhan Basımevi, İst. 1992.
- William Paden, *Kutsalın Yorumu*, çev. Abdurrahman Kurt, Sentez Yay, Bursa, 2008.
- William R. Seaman, “Etkin İzleyici Kuramı: Anlamsız Popülizm”, çev. Yiğit Yavuz, *Medya ve İzleyici, Bitmeyen Tartışma*, (der. Şahinde Yavuz), Vadi Yay., İst. 2005.